

TÜRK SANATINDA YENİNİN GÜZELİN DEĞERLİNİN DOSTU

Yeni Dizi ★ Sayı : 15 ★ Cilt : 9 ★ Haziran 1962 ★ 1,5 Lira

Nasreddin Hoca Operası

(4. Sayfada)

27 MAYIS

27 Mayıs 1960 sabahı bizi uyandıran Radyo yayını, her şeyden önce geleceğe karşı büyük bir umut getirmişti. Günlerce, yurdun yarını için inanca saydığımız devrim yönetiminin sevinci, hattâ sarhoşluğu içinde kaldık.

Aradan geçen iki yıl, olayların hızla birbirini kovalaması, ilk günlerin koşullarından doğan sevinci derin bir düşünceye değiştirdi. 27 Mayıs 1960 öncesinde, iktidardan yana olmıyanlara hak görülmiyen düşünce ve yazma özgülüğü 27 Mayıs 1960 dan sonra, herkese, hattâ geçmiş devrin savunucularına da tanıdığı için, düşünce özgürlüğünün ne olduğunu bilmiyenler, bu hakkı kendilerinden başkasına tanımaya alışmamış olanlar, bu özgürlüğü tehlikeli bir silâh haline getirdiler. Seçimler, yine eskiden olduğu gibi, okutulmamış kalabalıkların yanlış yola çekilmesiyle bilinen sonucu verdi. O günden bu yana, memleketin binbir derdi bir kıyıya bırakılarak bir çıkmaza girildi.

Bu durum içinde, 27 Mayıs'a bağlı aydınlar çoğunlukla büyük bir karamsarlığın içine düştüler. Hattâ, demokrasi düzeninden kuşkuya düşenler bile oldu. Bu arada, her şeye karşın, 27 Mayıs'ın memlekete bir şeyler getirdiğini, yarına bir şeyler vaadettiğini düşünenler de az değildir.

Acaba 27 Mayıs 1960 tan bu yana tutulan yanlış gidiş biraz da memleketin koşulları gereği değil midir? Yıllar geçtikçe kendi yaş ölçüsü içinde kaygıya düşen bireyle, yaşına sınır olmıyan toplum, olaylar için de ayrı ayrı düşünülmemeli midir?

Genç Türkler'den bu yana kaç kuşak gelmiş geçmiş, hepsi de kesin bir sonuç elde edemeden, ama kendine düşen görevi yerine getirerek yerlerini sonraki kuşağa bırakmıştır. Çaba, sürüp gitmektedir. Ne var ki, süreli olarak ileriye gidile-

(2. Sayfada)

NUSRET HIZIR

Fenomenoloji ve Mantık

1 — Yirminci yüzyılda gelişen felsefe öğretileri arasında Edmund Husserl'in Fenomenolojisi, çok önemli bir yer tutmaktadır. Yüzyılın başlarında ilk yayıldığı zamanlardaki moda halini yitirmiş olmakla birlikte, gene de Avrupa memleketlerinin birçoğunda en «aktüel» felsefe okulu sayılmakta, Almanya'da, hattâ Fransa'da, İtalya'da Üniversite öğretiminde ön plâna alınmakta; felsefenin dışında birtakım bilginler, —örneğin psikologlar, sosyologlar, biyoloğlar— bilginin ana - yöntemi olarak onu ele almaktadırlar.

Bu arada, Husserl'in ve Fenomenoloji'nin Mantık'ta yepyeni bir görüş getirdiğinden, mantığı, gelişmesine engel olan bağlardan kurtardığından söz edilir. Bu sözün ne anlamda alındığını görmek için Fenomenolojiyi iyice bilmek gerekli değildir. Onun için bu yazımızı bu konuya ayırmakta bir sakınca görmedik.

2 — Mantık alanındaki bu başarıya iyiden iyiye hakkını verebilmek için, Husserl'in felsefe üstünde bir düşüncesine kısaca dokunmak gerekiyor. O, felsefeyi, *en az*, «müspet» denen bilimler ölçüsünde sağlam bir disiplin haline koymayı kendine ülkü edinmiştir. Bunun için de düşünüşün «âleti» olması gereken mantığı, zamanında egemen olan *Psikolojizm*-den kurtarmak gerekir. Çünkü Psikolojizm, düşünüşü tasarımlara, genel olarak, Mantığı Psikoloji'ye indirgemektedir. Bu sebeple, Husserl için çözülmesi zorunlu olan ilk büyük sorun, Psikoloji karşısında Mantığın bağımsızlığını temellendirmek olacaktır.

3 — Bunun için, Husserl, Logische Untersuchungen (Mantık İncelemeleri) adlı ünlü yapıtında, 17 - 18 yüzyıllardan, yani Locke, Berkeley, Hume'dan bu yana Ampirizm, Sensüalizm v.b. gibi adlar altında felsefe alanına yayılmış olan türlü akımları öldürücü şekilde eleştirmektedir. Çünkü Mantık ile Psikoloji'nin karıştırılması, bu akımlarla başlamıştır.

Bunlara göre Mantığın kanunları, deneysel olup, gerçekte endüksiyon (tümevarım) yoliyle elde edilen genellemelerdir. Başka deyimle Mantık, çok genel, çok soyut bir doğa bilimidir, genel kavram da şema haline sokulmuş bir imge'den (imaj'dan) başka bir şey değildir.

Öte yandan da Mantık, insan psikolojisine dayanması bakımından, insana, doğru düşünmek için nasıl davranması gerektiğini gösteren «normatif» bir bilim olacaktır.

(3. Sayfada)

memiş, bir ileri-bir geri- sonra yeniden ileri, duraklamalarla, hamlelerle bugüne değin gelinebilmiştir. Yaşımızı hesaba katmadan düşünürsek; bilgisiz ve çıkarcı politikacıların; düşünce akımlarına yer vermek istemiyen, bayağı polemiklerle bir fikir akımı yarattıklarını sanan bağnazların; kazançlarını halka karşın yürütmek istiyen aşırı varlıklı tüccarın; dini, halkı geri bırakmak için en iyi araç diye elinde tutan yobazın, bütün bu parazitlerin karşısında, 19 Mayıs'a eklenen 27 Mayıs'la düşünme gücünü yenilemiş bir kuşak ayaktadır. Düne göre kötümser olmamızı gerektiren olayların yanı sıra, düne göre iyimser olmamızı gerektiren kalkınışlar da eksik değildir.

27 Mayıs, verdiği sonuçlardaki bütün aksaklıklara karşın, Türkiye'de taze bir hava estirmiştir. Bir gün bu hava yine ağırlaşabilir, çekilmez hale gelebilir. Ama, dünyanın gidişinden kendini alıkoyamıyan bir toplum, çekişmeler ve didinmeler sonunda yine ileriye birkaç adım atabilir. Hiçbir fikir, yemişsiz kalmaz. Bugün, 1908 den kalmış düşüncelerin, kitapların bile, bize durmıyan akışı göstermek bakımından yararları oluyor..

İlerinin 27 Mayıs'larında, 1960 kalkınışının da bir yeri olacaktır. Er ya da geç, bu memleket çıkmazlardan, toplum düzenini bozan gerici baskılardan kurtulacaktır. Kurtulmak zorundadır.

PARİS RADYOSUNDA TÜRK ROMANCILIĞI KONULU BİR KONUŞMA

Paris Radyosunda, 21 Mayıs 1962 tarihinde, Türkiye saatıyla 18.30 da, romancılarımızdan Hikmet Erhan Bener'le yapılan karşılıklı bir konuşma yayınlanmıştır. 10 dakikalık bu programda, önce yazarımızın sanatçı kişiliği ve kitapları Fransız dinleyicisine tanıtılmış, daha sonra, romancımızdan, günümüzün Türk romanı hakkındaki düşünceleri sorulmuştur.

Çeşitli soruları cevaplandırırken Hikmet Erhan Bener, romancılığımızın geçirdiği ve geçirmekte olduğu evrimlerden söz açmış, romancılığımızın başlıca önemli kişilikleri üzerinde durmuştur. Fransızca olarak yapılan konuşmada, Fransız dili ve edebiyatının Türk Edebiyatı ve özellikle Türk romancılığı üzerindeki etkileri de söz konusu edilmiş, Bener bu konuda, böyle bir etkinin daha çok Tanzimat devri edebiyatçıları için düşünülebileceğini, günümüz Türk yazarlarının dünya edebiyatını yakından izlediklerini belirtmiştir.

Hikmet Erhan Bener, Paris radyosunda konuşmalar yapması için, Fransız Radyo ve Televizyon idaresinin Orta doğu müdürü Jean Rollin tarafından şahsen davet edilmiş bulunmaktadır.

○ *Basın Yayın ve Turizm Bakanlığı'nın açtığı Turistik roman yarışmasına yirmialtı roman katılmıştır. 27 Mayıs günü bildirilecek olan sonuçlar bir ay sonraya bırakılmıştır. Bu yarışmada seçici kurula, Kenan Akyüz, Gündüz Akıncı, Muazzez Kaptanoğlu, Nezihe Meriç, Cevdet Kudret seçilmişlerdir. İlk toplantısını yapan Seçici Kurul. yirmialtı roman'ın ilk elemesini yaparak, yarışma şartlarına uygun olmayanları ayırmış, geriye kalan ondört romanı okumaya başlamıştır.*

dost

TÜRK SANATINDA YENİNİN GÜZELİN DEĞERLİNİN DOSTU

Ayda Bir Çıkar

Sahibi : *Salim ŞENGİL*

Yeni dizi

Sayı: 15 - Cilt: 9 - Haziran 1962

Yazı İşleri Sorumlusu : *N. ŞENGİL*

İdare yeri : Rüzgârlı S. Ove han. Da. 4 - *ANKARA*

Tel : 11 98 29

Abonesi :

Yıllık 18 TL. — 6 Aylık 10 TL.

Dış ülkeler için bir mislidir.

Öğretmen ve öğrencilere % 20 İndirme yapılı.

İlân şartları : Santimi 12 lira

Arka kapak 2 renkli 1.500 TL.

» » 1 » 1.250 TL.

İç » 1 » 1.000 TL.

Sürekli olarak 6 sayı verenlere % 10, 12 sayı verenlere ise % 20 indirim yapılır.

Basıldığı yer :

Yeni Matbaa — Ankara

ABONELERİMİZİN DİKKATİNE :

Gereksiz yazışmaların önünü almak gayesiyle abonelerimizin adreslerinin üstüne iki sayı (Örneğin 1 — 12) yazıyoruz. Bunun biri abonenin başladığı, öbürü de biteceği sayıyı gösteriyor. Buna göre abonelerimiz her çıkan sayımızı eline aldıkça abonesinin hangi sayıda biteceğini görerek daha önceden uzatma işlemlerini yaptırmalarını kolaylaştıracaktır. Bunu yaptırmayanların aboneleri bitince — ayrıca hatırlatılmadan — dergileri kesilecektir. Şimdiden özür dileyerek bildiririz.

NUSRET HIZIR

Fenomenoloji ve Mantık

(1. Sayfadan)

4 — Buna Karşı Husserl'in kuvvetle öne sürdüğü ilk düşünce, bir iki sözçükle söylemek gerekirse, şudur : Bir bakıma her bilim norm verir. Örneğin fizik kanunu : «Böyle yaparsan şöyle olur» şekline konabilir. Ama bu, fizik normatif'tir demek değildir. Mantık da, ne daha çok ne de daha az olmak üzere, tıpkı fizik gibi, hem de onun kadar norm verir; ama gene tıpkı fizik gibi o da «normatif» olmıyan bir disiplindir. Yani, çelişkisizlik ilkesine : «Bir konuya birbirini ortadan kaldıran iki yüklem veremezsin» şeklini verebiliriz, ama onun asıl şekli : «Bir konu, çelişik iki yüklem taşıyamaz»dır.

5 — Husserl, Mantık kanunlarını sadece deneysel önermeler basamağına indirince ne gibi anlamsızlıklara düşüldüğünü de göstermektedir. Şöyle ki : Psikolojizm, demektedir, mantık ilkelerini, bütün insanlar böyle düşünüyorlar, diye temellendirmek ister; Psikolojizm, mantık ilkelerinin, böylece deneysel olmaları dolayısiyle olası (ihtimali) olduklarını, yanlış payı taşıdıklarını öne sürer. Buna Husserl'ın verdiği karşılık : Bu iki düşünce doğru ve yerinde olsaydı, o zaman her bir varlık türü için ayrı birer düşünüş kanunları bütünü söz konusu olurdu. Örneğin : «Bir tek Tanrı vardır» önermesi şu canlı varlıklar için doğru, bu canlı varlıklar için yanlış olurdu. Oysa ki, diyor Husserl, bir önerme, ya kayıtsız olarak herkes için doğru, ya da herkes için yanlış bir önermedir. Psikolojizm haklı olmuş olsaydı, şu tuhaf söz de doğru olurdu: «Salt doğrunun yok olduğu doğrudur» Burada, salt doğrunun yokluğunun doğruluğu, salt doğruya dayanılarak öne sürülüyor.— Başka deyimle çelişkiye düşülüyor.

6 — Psikolojizm'de (—ki Rölativizm — Görelicilik—)tir şunu görüyoruz : İnsan bir yandan, Protagoras'ın dediği gibi, herşeyin ölçüsüdür, böylece de acunu, bu arada Mantığı meydana getirir, ama öte yandan acunun bir ürünü, bir parçası olmak bakımından da belirli bir düşünce mekanizmasına sahiptir ki, bu mekanizmaya uygun olarak düşünür. Sonuç: insan aynı zamanda aynı şeyin yaradanı ve yarattığıdır.

7 — Bu ve bu gibi ağır çıkmazlardan kurtulmanın biricik çaresi, Mantığın ne olduğunu iyice kavramaktan başka bir şey değildir. — Öyleyse, Mantık kanunları nedir?

Mantık kanunları, «ideal», apriori (deneyden — önce) kanunlardır. Bunların insandaki düşünüş, yargılama, usavurma süreçleriyle doğrudan doğruya bir ilgisi yoktur. Bunlar, objektif olan bir şeye yönelmiştir. Bu *objektif olan* da belirli bir insanın somut yargısı değil, bir yargının, örneğin, *anlamıdır*, ki bu anlam ideal bir düzen'in içinde yer almaktadır. — Genel kavram da, Locke'ların, Hume'ların ve bunların modern izleyicilerinin sandıkları gibi, sadece şemalaşmış bir imge (imaj) değildir; genel kavram ideal bir objedir, daha doğrusu, ideal, tümel bir içerik (muhteva)dır.

Demek ki mantıkcının, üstünde düşündüğü, işlediği konular, Husserl'in kendi sözü ile «ideal özler» dir. Böylece Mantık, matematik bağıntıları türünden ideal bağıntılar alanıdır.

8 — Nasıl sayılar insan tarafından tasarımlanıyor diye sadece tasarım sayılamazlarsa, kavram, yargı, usavurma da, insan tarafından kavrandığına bakılarak Psikolojiye indirgenemez. Demek ki Husserl'e göre iki türlü bilim vardır: Fizik, kimya v.b. gibi olay bilimleri (Psikoloji bunlar arasındadır), bir de Matematik ve *Mantık* gibi özün bilimleri.

9 — Madem ki Mantık türlü alanları düşünmenin bilimidir, o halde mantığın, bütün ayrılıklarla birlikte gene de olay alanlarıyla bir ilgisi olmak gerek. Bu ilgi Husserl'in Fenomenolojisine göre şudur: Mantığın konusu herhangi bir olay «muhteva»sı ile belirlenmiş değildir. Türlü alanlarda, başka başka «muhteva»lar söze konudur. Ama bunlarda grup grup ortak birer gidiş yolu görülür. Bu ortak gidişlerin, alanların maddesi ile ilgisi yoktur. Bunlar, o alanlardaki ortak form'u meydana kor.

10 — Bu form, şundan ileri gelmektedir. Her obje, genel olarak (özü bakımından) *herhangi bir* objedir. Form, pek çok ilerletilmiş bir genelleme olamaz (olsaydı, gene deneyciliğe, Psikolojizme v.b. düşülürdü). Mantığın konusu olan bu form, şeylerin üstünde aşkın (transcendant)dır. Ama böyle olmakla birlikte onların değişmez *özüdür*, ve doğrunun asıl alanıdır.

11 — Bu Mantık görüşünün, eski Genel Kavramlar (Universalia) sorununu canlandırdığı, bunun bir türlü Platon'culuk olduğu şüphe götürmez. Bu metafizik yönü bir yana bırakırsak, diyebiliriz ki Husserl' in Mantıktaki başarısı oldukca büyüktür: 1) Husserl, bu görüşün yardımıyle Mantığın, psikoloji'nin içinde eriyip gitmemesini sağlamış, Psikolojizmi o kadar kesin bir şekilde yenmiştir ki, psikolojizm o gün bu gün belini doğrultamamıştır. 2) Husserl'in Mantık İncelemelerinin bu yönü, başka başarıları yanında, örneğin mantıkcı modern felsefe alanlarına — bu arada Viyana Çevresi gibi Mantıkçı Ampirist'lere — iyi bir «zemin» hazırlamıştır.

12 — Düşünüş tarihinde hiç yoktan çıkarak yepyeni düşünceler ortaya atmak gbi bir şey yoktur. Husserl'in onunla birlikte Fenomenoloji'nin de, Bolzano gibi, daha çok hocası Franz Brentano gibi habercileri, öncüleri vardır, ama bunların düşünceleri çok kez dağınık, pısırık, ya da yanlışlarla karışıktır. Öyle ki Mantığın ne olduğunu — daha çok ne olmadığını — sistemli ve bilinçli bir şekilde göstermiş olmak şerefi Edmund Husserl ile onun Fenomenoloji'sinin elinden kolay kolay alınamaz.

Nasreddin Hoca Kuyubaşında: Özcan Sevgen, Muveddet Günbay, Mithat Demokan.

BUYURUN CENAZE NAMAZINA

12 Mayıs 1962 Cumartesi gecesi Devlet Operası sahnesinde, besteci Sabahattin Kalender'in, librattist bayan Kalander'in düzenci (rejisör) Cüneyt Gökçer'in elbirliği, amaç birliği, güc birliği ile ortaya koydukları «Nasreddin Hoca» isimli dört bölümlük bir komik opera seyrettik.

Bir komik (!) opera.

Söze şuradan başlıyalım.

Mimarlık yeteneği gecekondu yapımından öteye geçmiyen bir İngiliz mimarı kalksa da dese ki: işittim, Westminster Kilisesi restore edilecekmiş; bu ünlü işi bana verin. Verirler mi? Vermezler. Neden vermezler? Westminster Kilisesi, tarihin İngiliz ulusuna eşsiz bir bergüzarıdır ve de İngiliz ulusu tarihin bergüzarlarına karşı olağanüstü bir titizlikle saygı göstermeyi ulusal ahlâk bilmiştir de ondan..

Ayni düşünceyi, Westminster yerine Selimiye camii, İngiliz yerine Türk sözcüklerini koyarak da yürütebiliriz. Sonuç değişmez.

Tarihin maddî yapıları için bu böyledir de, mânevî yapıları için niye böyle değildir? Daha doğrusu, biz, tarihimizin eşsiz mânevî yapı bergüzarlarına karşı olağanüstü bir titizlikle saygı göstermeyi neden ulusal bir ahlâk bilmeyiz?

Nasreddin Hoca, Türk hiciv zekâsının, coğrafya sınırlarını çoktan aşmış olan anıtsal bir örneğidir. Nasreddin Hoca, tarihimizin bize eşsiz bir bergüzarıdır. Nasreddin Hoca; bilgisizliğimiz, anlayışsızlığımız, yeteneksizliğimiz, sonra

da çıkarcılığımızla değerini küçültmediğimiz ölçüde bize her zaman değer kazandıracak mânevi yapılarımızın en başta gelenlerindendir.

Sen kalk, bu gerçeği burunla, omuzla, ardına al, sonra da bin Nasreddin Hoca'nın sırtına, başarılara doğru seğirt!

Ağır olun, baylar — bayanlar, ağır olun. Etekleriniz ayaklarınıza dolaşır sonra..

○

Son yıllarda, bilirsiniz, çevrilmesi tasarlanan Atatürk filmi üzerindeki düşünceler, korkular, acaba'lar sürüp gidiyor. Bunun nedeni nedir, dersiniz? Parasızlık değil elbet. Para bol. Yerli, yabancı para babalarımız böyle bir *ticarete* cömertçe yatırım yapmıya dünden hazır. Verilecek ilk işarette kasalarının da, keselerinin de ağzını sonuna dek açmıya her an hazır. Demek ki, düşünceler, korkular, acaba'lar paradan gelmiyor. Senaristten geliyor, düzenciden (rejisörden) geliyor, oyuncudan geliyor. Hatırlarsınız, daha geçenlerde, sinema dünyasının ünlü oyuncularından biri, Atatürk'ü beyaz perdede yeniden yaşamıya ve yaşatmıya istekli seçkinlerden bir sanatçı, rolünün havasını koklamak amacı ile yurdumuza gelmişti de, ondan sonracığıma, omuzlamak istediği işin ağırlığından, sorumluluğundan umudu ve cesareti tüm kırılmış olarak valizinin tutamağını tuttuğu gibi taşıtına atlamış, geldiği yere dönüp gitmişti. Sanata ve Atatürk'e saygısı olan kişinin yapacağı da buydu. Türk ulusunun Atatürk sözünde toplayıp biriktirdiği anlamı kavrıyan, sanatını politik ve kişisel çıkarcılığın üstünde gören saygılı bir sanatçıdan beklenen de buydu.

Şimdi sorabiliriz :

Nasreddin Hoca komik operasının librettosunu yazan bayan Kalender kimdir? Edebiyat, tiyatro, şiir kollarında bu güne dek hangı eserleri ortaya atmıştır? Yurdumuzda, hele yeni Ana Yasamızda varlığından kuşkusuz olduğumuz birçok özgürlüklerden biri de yazma özgürlüğüdür. Bayan Kalender, bu özgürlüğe dayanarak tutar, bir Nasreddin Hoca librettosu yazabilir. Bay Kalender de bu librettoyu ezgiliyebilir. (Yurdumuzda ve yeni Ana Yasamızda ezgilemek konusunda bir yasak bulunduğunu hatırlamıyorum.) Sonra, tutar, Devlet Operası ve Tiyatrosu Genel Müdürlüğüne verir. Verir a... Genel Müdürlük de bu eseri ilgili organlarına sunar. İnceletir. Sonuç: «Eseriniz, Türk ulusunun mânevi yapılarından Nasreddin Hoca gibi bir ulu anıta lâyık değerde görülmediğinden, oynatılmasına oy birliği ile karar verilmemiştir» şeklinde olmak gerekirken, tam tersine beliriverir. Çünkü, ezgici Bay Kalender'in deyişi ile, bu eser, yani Nasreddin Hoca komik operası, kendisine e hanımına, Devlet Operası ve Tiyatrosu Genel Müdürü, aynı zamanda oyuncusu ve düzencisi Bay Cüneyt Gökçer tarafından *sipariş* edilmiştir. Eee, kaz gelen yerden de tavuk esirgenmez; Bay Kalender'le Bayan Kalender de altta kalacak değiller ya; beri yanda Genel Müdür, öte yanda oyuncu ve düzenci olan Bay Cüneyt Gökçer madem böyle bir eseri onlara *sipariş* etmiştir, onlar da tutar, bu *siparişi* ona *ithaf* ediverirler, olur biter! İşin iç yüzü, al gülüm - ver gülüm'den

FARUK GÜVENÇ

HOCANIN ÇİLESİ

Devlet Operası, Mayıs ayı içinde yeni bir Türk eserini sahneye koydu: Nasreddin Hoca. Adnan Saygun'un Kerem'inden, Nevit Kodallı'nın Van Gogh'undan sonra Sabahattin Kalender'in Nasreddin Hoca'sı. Operayı büyük bir sabırla sonuna kadar dinlediğim günden beri birkaç sorunun cevabını arıyorum. Kimdir Sabahattin Kalender? Biliyorum, Konservatuarın kompozisyon bölümünü bitirdi; o zamanlar bir Konser Uvertürü'nün bile çalındığını hatırlıyorum; ama sonra yıllar yılı kayıplara karıştı bu istidatlı genç. O günden bu yana Türk müzik hayatında bir Sabahattin Kalender mevcut olmamıştır. Galiba Nasreddin Hoca fiyaskosunun kaynaklarını burada aramalıyız. Bir insan ne kadar istidatlı olursa olsun, dağın tepesine çıkmadan önce eteklerde yürümelidir. Sen yıllarca manastırda yaşıyacaksın, eline kalem almıyacaksın, sonra bir gün aklına esecek, «Türkiye'ye ve cihana bir şaheser» doğuruvereceksin. Sanatta olmaz böyle şey; nitekim Nasreddin Hoca operasının zevkli, güzel ve akıllıca hiçbir yönü yok. Sabahattin Kalender galiba Hocaya fazla güvenmiş; ama hocalar değil, hacılar bile böyle bir librettoyu, böyle bir müziği ayakta tutamaz. Yirminci yüzyılın ikinci yarısında Türkiye yeniden Leblebici Horhor çağına dönmeyecektir. Beni asıl şaşırtan şey, bu kadar çocukça bir oyunun Devlet Operası sahnesine çıkabilmesi. Türk bestecilerini destekliyelim derken, değer yargılarını allak bullak edecek Abdurrahman Çelebi felsefesine saplanmaktan kaçınmalıyız. Nasreddin Hoca, en iyi niyetli kişiler için bile olsa olsa operet, ya da çocuk oyunu. Uydurma halk müziği armonizasyonlarını andıran ve anırma, gıdaklama taklitleriyle, amerikanvari oryantal raks sahneleriyle dolu renksiz, kopuk, bön bir müzik, millî duygularımızı okşasın diye araya sokuşturulmuş yeniçeri yürüyüşleri, oyuncak filler, sahici eşşekler ve alabildiğine maskaralık.

Ya ilk gece, temsilden sonra bestecinin sahnede verdiği söylevlere, şununla, bununla öpüşerek, dinleyicileri alkışlamıya davet ederek yaratmak istediği sahte başarı havasına ne demeli? Güçlü kişiler bu çeşit gösterilere kalkışmaz; bay Sabahattin Kalender için vakit henüz geç değildir. Eğer dünyaya daracık bir perdenin aralığından bakmıya devam etmez ve kollarını sıvarsa, söylevsiz ve desteksiz ve alkışlanacağı günler gelebilir.

ibaret, başkası değil. Ortada yalan yok. Buna yalan diyen yalan söylemiş olur. İşte sözleri, işte eserleri, işte kendileri.

Sanatın politikaya âlet edilmemesi parolamızdır; hem ulusal, hem kişisel parolamız. Gelin görün ki, politikaya âlet edilmiyen hiçbir şey kalmadı. Tarih de, folklor da, sanat da politikanın bataklığına kürelendi.

Nasreddin Hoca'nın beylik fıkralarından gelişigüzel derlenmiş birkaç parçayı sıraya koymak mıdır libretto yazmak? Nasreddin Hoca-nın toplumsal, tarihsel kişiliği nerde? Nasreddin Hoca'nın eşeğini orkestrada anırtmak mıdır komiklik? Nasreddin Hoca'nın Timur'la ilgisizliğini bilecek bir kişi yok mudur Devlet Tiyatrosu Genel Müdürlüğünde? O ne biçim Akşehir? O ne biçim Konya? O ne biçim Kayseri? O ne biçim mahalleli? Bilgisizlikle yakıştırmanın sonucu işte budur. Bu başarısızlığı başarı sayanların anlayışına, zevkine yas tutmak gerekir. Sorumsuzluğun bu kertesi hiçbir kitaba sığmaz. Şu tekerlemenin yeridir sanırım: Devlet Tiyatrosu ve Operası (yani oyuncu ve düzenci Bay Gökçer) ne eylerse güzel eyler...

Nasreddin Hoca komik operasının derdi saymakla bitmez ama, biz şimdilik buncağızla yetinelim. Yazımızı da Hoca'mızın bir fıkrası ile bitirelim.

Hoca bir gün kabını kacağını gölde yıkarken, ömründe selâm, merhaba etmediği biri görmüş ve gülmüş :

— Hayrola, Hoca, demiş, yine ne eğirip ne büküyorsun?

Hoca, tepeden tırnağa onu şöyle bir süzdükten sonra

— Hiç, demiş; bir şey eğirip dokuduğum yok, göle yoğurt çalıyorum!

Adamcağız kulağına inanamamış :

— İlâhi Hoca, kimde görülmüş bu? Göl maya tutar mı? deyince, Hoca :

— Ben de biliyorum, demiş, tutmaz, tutmaz ama, ya bir de tutarsa!

Bay Kalender, Bayan Kalender, bir de Bay Gökçer göle yoğurt çalmışlardı ama, tutmadı. Yazık oldu emeklere.. Yalnız emeklere mi? Sahneye de, sanatçılara da, masrafa da, seyirciye de yazık oldu.

Şu sorunun karşılığını, Devlet Tiyatro ve operası Genel Müdürlüğünden değil de Milli Eğitim Bakanlığından bekliyoruz :

Devlet Tiyatro ve Operası Genel Müdürlüğü daha ne zamana kadar sanata, sanatçılara kıyacak?

Son söz gene Hoca'nın :

Buyurun cenaze namazına!

Ara ki Bulasın

(Besteci ne diyor)

Gülmekten yoksun kalan bugünün insanlarına, gerçek evrenin «Kaygusuzluk ve Eğlence) dolu kapılarını açmak istediğimi,

Sanatın, folklöre yöneldiği bu arada, müziğimizin ve Türkçe'mizin ne güzel bir opera dili olabileceğini göstermeğe çalıştığımı;

Büyük ATA'nın:

— «Gerçek sanatçı, halkın seviyesine inip, onu sanatının doruğuna çıkaran sanatçıdır» diyen, öğütünü gözettiğimi,

Operamda, Müzik ve Tiyatroya eşit haklar tanıdığımı,

Sahnede kıpırdamadan, aynı sözler için, tahammül yitiren aryalardan seyirciyi kurtarmağa uğraştığımı,

Bu operayı, «yazmamı ısrarla istiyen, büyük sanatçı Cüneyt Gökçer'e ithaf ettiğimi,

Eseri sizlere sunmakla ettiği hizmetten ötürü, minnet ve teşekkürlerimi arzetmeyi,

Bu yazımla açıklamak isterim.

SABAHATTİN KALENDER

Nasreddin Hoca Horoz gibi ötüyor: Ayhan Baran, Özcan Sevgen, Edip Aktugan.
(Timur'un BRAVO! dediği sahne)

Halep Oradaysa Arşın Burada

KOMİK OPERA
NASRETTİN HOCA
Librettosu)

TABLO : 1

Tabriben Milâddan sonra 1400 de Akşehir. Hocanın evi. Sahnenin yarısını kaplar. Oturma odasının ön duvarı kaldırılmıştır. Yan tarafta, Hoca'nın sokak kapısı. Karşıda, mutfağa geçilen kapı. Sokak kapısının karşısında ağaçlar ve bir kuyu. Ortadan geçen yol. Uzaklarda görünen Akşehir tablosuna kadar uzanır.

KISA BİR PRELÜD

Perde açılmadan erkekler korosu hoparlörden şöyle başlar:

KORO — Apollon, Zeüs, Bakiis. Mabutlar.
Yanar dağlar;
Güneşin oğlu,
Yüzyıllarca hayranlık ve korku!
(Perde açılır)

CANLI KORO — *(Kulisten. Erkekler korosu)*
Oysaki,
İnsan ve toplumu yaşatan,
Neş'e kahkaha!.. hah, hah, hah, hah, haa!.
Nasreddin Hoca!
Hazırcevap, nükteden, filozof!..
(Yüzyılların gerisinden çağırır gibi)
Hoca, Hoca!..
KOMŞU — *(Uzaktan)*
Hoca, Hoca!..
(Hoca ve karısı sahneye çıkar. Kendisini çağıran sesi arar)
HOCA — Burda!
KARISI — Evet burda, o burda!
(Hocanın karısı içeriye ortalığı toplamağa gider)
HOCA ve KOMŞU — *(Sokak kapısı önünde konuşurlar)*
KOMŞU — Merhaba Hoca!
HOCA — Merhaba!
KOMŞU — Senin boz eşek arkadaş olur mu bana,
Harman yolunda çok darda kaldım da?
HOCA — İmad buğday yükledi, dönmedi,
Vermek isterdim yoksa!...
(Orkestradaki sazlardan eşeğin anırması)
KOMŞU — Bu da ne ola, Hoca?
Yalana çıktı sözün!
HOCA — Be komşu!
Bunca yıllık hoca dururken,
Kıl kuyruk hayvana
İnanmak olur mu?
Dur öyleyse
Varam, soram ona,

Razı gelir mi sana hizmete?
Hoca giderken)
KOMŞU — Tuhaf adam!
Eşeğe söz düşer mi hiç,
Sahibi varken?
(Hoca döner)
HOCA — «Olmaz» der uzun kulak,
«İyilik etme el oğluna, kemlik bulursun!
Bir eşeklik ederim de,
Kalayı sen yersin» der bana.
Kusura bakma komşu,
Günün hayrola!
(Tatlı tatlı güler. Komşu, kızgın çıkar. Hocanın karısı işveyle girer)
KARISI — Yorulun dağda bayırda,
Söyle ne çeker canın,
Pişirem sana?
HOCA — Tarhana bulgur soğan,
Bir de acı ayran;
Tatlı diline yaraşan,
En büyük şölen bana.
Fazla yorulma,
Hoşça kal!
(Hocanın karısı mutfağa gitmekte. Hoca onu aşkla seyreder. Karısı kaybolur. Hoca sokağa çıkar Bir köylü, karısı ve genç kızıyla onun yolunu keser)
KÖYLÜ — Hocam bunca zaman var,
Göz ağrıma devâ bulan yok.
«Âlim adam» dediler,
Koşup geldim,
Bir çare söyle bana!
HOCA — *(Şaka yaparak)*
Okumak!
Şifa vermez, evlât;
Bunca yıllık diş ağrıma,
Onu söküp atmak
Oldu devâ.
Sen de gözünü...
KÖYLÜ — *(Hocanın sözünü keser)*
Aman Hocam, beni kör etmek mi isten yoksa,
K. KARISI — Ya hasta kızıma,
«Bir nefes et» desem?
HOCA — *(Güler)*
İhtiyar nefesiyle hoca,
Ne şifa verir?
Ona,
Bence uygun olur,
Aslan gibi bir koca!..
K. KARISI — Utan, utan!
Aksakalından utan!
Var sor,
Konu komşu ne der,
Sen koşanda dağa bayıra,
Avrat kişin ne eder? Ya!
(Köylü kadın «yürü» der gibi kızını iter, kocası da beraber çıkarlar. Hoca, karısını aramak maksadiyle mutfağa doğru koşar)
HOCA — Hatun, hatun *(geri gelir)*
Hayret,
O yok burda!
(Hocanın karısı, alacaklı ile beraber gelmekte)
HOCA — Eyvah, alacaklı geliyor!.
(Hoca kapıları kapar)
H. KARISI — *(Alacaklıya)*
Buyur ağa, buyur!.
ALACAKLI — Nasıl olur?
Acep Hoca evde mi?
(Kadın kapıyı vurur, Hoca pencereden bakar)
HOCA — Şeytan!
Defol, savul karşımdan!
H. KARISI — Ya!.. Öyleyse,
Allaha kul,
Sana köle olacak,
Bir başkasını bul!
(Alacaklının kulağına birşeyler fısıldar. Kuyu başına koşar. Bir çığlık atar. İki avucuyla ağzını yavaş yavaş kapayarak kuyunun dibine inen bir insanın sesini taklit eder. Hoca onun suya düştüğüne inansın diye kuyunun kapağını çarpar. Dönüp kapının arkasına saklanır.)
Ay!
ALACAKLI — Eyvah!..
Koşun!..
Boğuluyor kuyuda!
(Hoca telâşla fırlar)
HOCA — İmdat, imdat!.
(Hocanın karısı eve dalar, kapıları kapar. Hoca şaşkın şaşkın bakınırken alacaklı Hocanın yakasına yapışır)
ALACAKLI — Para Hoca, para!..
(Hoca, takma bir teşebbümle onun sözünü keser)
HOCA — Tamam dostum.
O iş tamam!
ALACAKLI — Nasıl, nerde?
HOCA — Anlat!
Neler gördün,
Gezip tozduğun yerde?
ALACAKLI — *(Bir kahkaha savurur, duraklar)*
Ha, olur!
«İlk gün,
Vardım bir kasabaya,
Bir yanda yangın,
Öbür yanı almış sel!.
Hangisine baksam,
Hangisine gülsem?
HOCA — Ne garip adam bu!
ALACAKLI — Ertesi gün sokakta,
Böğürür danalar gibi,
Kızgın şişlerle dağlanan
Kuduz köpeğin daladığı adamlar!
HOCA — *(Kızarak)*
Ne hoş, ne komik şey!
ALACAKLI — Ve o gece bir boğa,
Bağırta çağırta
Boynuzuyla,
Gebertti beş on kişiyi,
HOCA — Hay Allah!
ALACAKLI — Derken efendim, onuncu gün,
Bir düğün;
Çalgılar çalar,
Köçekler göbek atar; *(coşkun bir nâra atar)* Heyy!
Saplanmaz mı bir kopuk,
HOCA — Eyvah!
ALACAKLI — Damada hançeri?
Ya gelin!...
İpi alıp eline,
Asmaz mı kendini
Alma dalına? *(Kahkaha ile güler)*
Ne güldük, ne eğlendik.
HOCA — *(Sertce keser)*
Yeter dostum, yeter, anlatma!
Tak dedi gayri canıma,
Uğursuz ayağınla,
Taş üstünde taş,
Kalmazdı,
Dolaşsaydın hâlâ taşrada.
ALACAKLI — Bu ne lâf Hoca.
Nerde benim param
HOCA — Tamam o iş, tamam!
ALACAKLI — Nasıl, nerde?
HOCA — Heeey,
Diken tohumu ektim yola,
Gün ola, harman ola,
Büyüyecek dikenler,
Koyun, keçi, deve,
Sürtünecek gelip geçende,
Toplamak eğirmek iş mi,
Bu güzel yünü?
Atkılar, fanlalar örmek kalır geride,
Hazine bu dostum, hazine!
Bir de kara kış gelip çatarsa,
hah, hah, hah,
Sat atkıyı, fanilâyı!
Topla tomarla parayı!
Gördün mü dostum,
Ödendi böylece borcun,
(Herif kıs kıs güler, Hoca bunu fırsat bilir)
Peşin parayı görünce,
Nasıl da gülüyorsun!..
(Bu sırada Akşehir ahalisi telâşla Hocaya doğru koşar)
KORO — Hoca, Hoca!
HOCA — Ne var, ne oldu?
KORO — Akşehir mahvoldu!.
(Hocanın karısı merakla dışarı fırlar)
H. KARISI — Söyliyn çabuk noldu?
KORO — Fil, koca fil!
HOCA — Fil mi? Nolmuş ona?
KORO — Dağ bostan demedi,
KARISI — Söyliyn de öğrenelim.

nolmuş?
KORO — Yaladı yuttu,
HOCA — Alâmet hayvan doğrusu!...
(Bu esnada koro yani Akşehirliler, Hocaya yalvarırlar)
Şeytan, defol!
H. KARISI — Ben mi, ben mi?
HOCA — Sen, evet sen!
ALACAKLI — *(Koroya)* Susun biraz, anlayalım nolmuş?
HOCA — Hayret doğrusu!
H. KARISI — Neden?
HOCA — İhanet bu!
ALACAKLI ve KARISI — Ya!..
HOCA — Bir rezalet.
ALACAKLI ve KARISI — İftira, ne korkunç şey bu!
HOCA — Olamaz, olamaz!
H. KARISI — İnanma sakın yalvarırım sana.
ALACAKLI — İnanma hocam.
HOCA — Boş yere yalvarma!
KORO — Kalırsa Konya'da!
(Timurun ordusu)
(Koro söylerken Hoca ile karısı münakaşa ederler)
Bu koca fil,
Tek ot komaz,
Bizi de yese doymaz
Üstelik,
Suçlu düşeriz Hakana,
File bakmadık diye.. *(Koro Hocaya biraz daha yaklaşır)*
N'olur hocam önder ol!.
Huzura varmak,
Timura yalvarmak isteriz!
Fili başımızdan al diye...
ALACAKLI — *(Hocaya)* Sana mutlak bunu anlatmayı
Bir borç sayarım,
HOCA — Buyru çabuk olun! Nolur anlatın!
H. KARISI — *(Alacaklı ile Hocanın arasına girer)*
Evde işim bitmişti,
Biraz şöyle komşuya geçip,
Hal hatır sorsam dedim.
ALACAKLI — Paramı istemeğe gelirken,
Yolda hatuna rastladım.
HOCA — İnanmak çok zor, çok zor.
H. KARISI — *(Arada)* Bakın, duyun;
Bunda kızacak ne var?
ALACAKLI — *(Hocaya)*
Ah dostum,
Şu insanlar ne korkunç mahlûklardır.
HOCA ve KARISI — Doğru!
(Hoca karısıyla eski karı koca kıskançlık kavgasına devam etmektedir. Koro hocadan cevap alamayınca hocaya daha çok yaklaşır)

Tanıştırdı İhtiyarı Yüce Sevi Bay Savcıyla

Birazcıktı gerçek olan, sevi bozdu aramızı
Rüzgârını alıp gitti bir çarşıya savunucum.
Sattıkları her insanın kendi gülü,
Kim bilirse çiçekli çarşımızı.

Kuş kaldırdı sopasıyla bir uygarın çalısından
Gök takıldı mavisiyle dikenine martısıylan.

(VE...)
Böylece bir masala başladılar sıkıntıdan
Kendileri ve herkessiz, odalardan cam önüne
İhtiyarlar tükenişe gömülünce sanki ölü
Gül getirdik onlara hep çarşılardan.
Anladılar.
Susulunca sessizliği sallanırmış belirsizce
Göğe vurmuş yaprakların kalabalık yeşilinden
Sonsuzluğun gölgesine usul usul değmesiyle.

Oturup seviyi düşündüler ünlü bir savaş gibi eski yıllardan
Bitkin soyda döl ağacı çiçek açmaz, biraz solar
Bu ilkesi yaşamanın Tanrı için, Yargıç için
Vurup alma gençliğiyle ürperişi genç kadından
Vurdular.

— Adım «GÖRKEM» Sayın Yargıç vurdum diye genç karımı
İhtiyarım gördüm onu başkasıyla bir yatakta
Tanrı ve siz suçlusunuz, tanığım var gözünüzde
Şu durgunluk
Karar anı kırılacak yargıçlarda.

Astılar onu kendisiyle unuttular ip ucunda
Eriyince sarı yüzü kör olunca son gözleri
Tanımadı hiçkimseler
Karıştırdı cellat bile ihtiyarı Bay Savcıyla.

Birazcıktı gerçek olan sevi bozdu aramızı
Kuş kaldırdı sopasıyla bir uygarın çalısından
Sonsuzluğun ergisine konup bengi denizlerle
Mavisine gök takıldı dikenine martısıylan.

Oben GÜNEY

KORO — Hoca, Hoca!
HOCA — Ne var. N'oldu?
KORO — Akşehir mahvoldu!
HOCA ve KARISI ALACAKLI — Nasıl?
KORO — N'olur Hocam, önder ol!
ÜÇÜ — Ne demek? Tabii..
HOCA — Tamam dostlar, tamam,
Hemen bu akşam,
Çıkalım, yola!
KORO — Varol Hoca, varol!
Âsil, fedakâr Hoca,
(Hocadan başka solistler ve koro)
Dünya durdukça,
Sen de yaşa!
Varol!
Varol!

P E R D E

TABLO : 2

(Timur'un ordusu Konya'da. Hakanın çadırında ziyafet. Davetliler Serasker, subaşı, yüksek rütbeli bir iki asker. Kör Kadı ve memleketin eşrafı. Timur sedir köşesin-

den el çırpar muhafızlara, «Rakkaseler dansa başlasın» der.)

TİMUR — *(Seraskere)*
Kumandan,
Çine savaşa gidiyoruz,
Ordu hazır mı, filler doyar mı?

KUMANDAN — Evet.

(Dansın - B) kısmında, Nasreddin Hocanın eşeği kılığında bir erkek bale solisti sahneye girer, çifte atarak vahşi bir dansa başlar. Timur'un muhafızları kılığında erkek balerinler, eşeği yakalamak ister gibi bu vahşi dansa katılırlar. Eşekten korkan kız balerinler, müzikal panikle sahneden kaçarlar.

TİMUR — N'oluyor? Tutun şunu!

(Davetliler dansın heyecanına uyar. Müzikle coşan dans, eşeğin muhafızlar tarafından yakalanmasıyle «puvandorg duruşunda» sona erer)

TİMUR — Kimin bu hayvan?

(Hoca içeri girer, Hakanı selâmlar)

HOCA — Benim eşeğim o, Yüce Hâkan!.

(Timur eliyle işaret ederek eşeği çıkarmalarını emreder)

TİMUR — Küstah, sen kimsin?

HOCA — Nasreddin, Hoca Nasreddin.

TİMUR — Kim olursan ol!
Bin değnek hakettin!

(Hoca kıs kıs güler)

(Timur hiddetle)
Gülüyor?

HOCA — *(Sakin)*
Bin değnek dile kolay!
Dayak yemeyen, sayı bilmeyen,
Söyler bunu,
Yüce hakan!

(Der, yine yerlere kadar eğilip saygı gösterir)

TİMUR — *(Hiddet ve şiddetle)*
Pekalâ, söyle arzunu?

HOCA — *(Bağırır)* Fil!

(Hoca arkasını döner, Akşehirlilerden kimseyi göremez)

TİMUR — Zor mu ona bakmak?

HOCA — Evet, yok yok!
Yani
Bütün kasaba,
Toplandı da,

TİMUR — *(Sertçe keser)*
Çabuk ol,
Söyle sonunu!

HOCA — Hayvan,
Yalnızlıktan,

TİMUR — *(Lâfını keser)*
Eş mi verelim, ona?
Hay, hay!

(Hocaya bir fil verilmesi için seraskere eliyle sert bir işaret yapar)

(O sırada subaşı Timur'un kulağına Hocayı göstererek bir şeyler söyler)

TİMUR — *(Hayretle)* Ya!..
Nüktedan, hazırcevap,
Hem de filozof, ha?
Sofraya buyur!!..
Kadı efendiyle, subaşının arasına otur!

(Hoca selâm verir, sofraya oturur. Timur el çırpar, rakkaseleri dansa çağırır. Dans devam ederken)

TİMUR — Şimdi imtihan,
Ya kadı olursun,
Ya da uçar kafan!..

HOCA — Buyrun, sorun!..

TİMUR — İlk soru!
Nedir adam olmanın yolu?

HOCA — İyi dinlemek bileni,
Susturmak,
Saçma lâf edeni!

TİMUR — Doğru!
Şimdi de ikinci soru:
İnsanlar ne güne dek,
Böyle doğar, yaşar, ölür?

HOCA — Cennetle cehennem dolana kadar..

TİMUR — Bu da doğru! Bir soru daha,
Söyle bana!

(Timur el işareti ile herşeyi durdurur. Sahnede hiç kıpırdama olmaz)

TİMUR — Adil miyim, zalim mi?

KORO ve DAVETLİLER — Eyvah ölüm sorusu!

(Top, trampetin ve boruların imparatorluk ölüm sinyali.)

HOCA — Allah dağına göre kar verir,
Dinsizin hakkından imansız gelir!

TİMUR — Bravo!

(Eliyle balenin çıkmasını işaret eder. Bale çıkar)
Doldurun içelim! «Yeni kadı,
Hoca Nasreddin» şerefine!

(Hizmetkârlar şarapları doldurur. Kadehler havaya kalkar. İçtikten sonra, Hoca yemekleri atıştır-

mağa başlar. Muhafızlar iki davacı getirir)

TİMUR — *(Hocaya)*
Söyle, suçluyu, suçsuzu!

(Hoca, onlara doğru yürürken, davacılardan çam yarması gibi biri Hoca'ya yaklaşır, lâübali bir gülüşle hocanın ensesine bir tokat vurur)

DAVACI — Vay Dodo, sen misin o?

HOCA — *(Kör kadıya)*
Davacıyım,
Dostun sanıp,
Tokat atan
Şu adamdan.

KÖRKADI — *(Tokat atana)*
Önce hocaya beş akçe ver,
Sonra geçelim esas davaya.

(Davacı ceplerini arar)

DAVACI — Para yok yanımda,

KADI — Koş, bul buluştur,

(Davacılar çıkarlar, Hoca yerine döner, haşlanmış yumurtasını yutmak üzereyken)

KADI — *(Hocaya)*
Yumurta nefis değil mi?

HOCA — *(Yumurtayı yuttuktan sonra)*
Bir tane az doğrusu,
İnsan başına!

TİMUR — *(Timur çok keyifli, sarhoş gibi)*
Şimdi eğlence, oyun başlıyacak,
«Gıt, gıt gıdak» diyen,
Yumurtlıyacak!
Başaramıyan eşek gibi anıracak!

(Müzik frazlariyle mütenasip gıt, gıt gıdaklar, sofradakiler tarafından tekrarlanır ve herkes sırası gelince masaya bir yumurta koyar. Şimdi sıra Hocada. Bütün başlar ona çevrilir.)

HERKES — Haydi Hoca, haydi

KÖRKADI — *(Ayağa kalkar)*
Haydi hoca, haydi..

(Umumî susma. Hoca horoz gibi öter)

HOCA — Ü ürü'üü, ü ürü üüü!.
Bu kadar tavuğa bir de horoz lâzım,
Ne dersin hâkanım?

TİMUR — Bravo Hoca! *(Alkışlar, gülüşmeler)*
Söyle bana,
Hiç vurdun mu baltayı taşa?

(Hoca parmağını kadı efendinin gözüne uzatarak)

HOCA — «Kör, kör parmağım gözüne!»
Demiştim bir defa birine,

(Hoca bu defa subaşının yüzüne bakarak)

«Manda gibi bakma bana»! Bir diğerine.

(Subaşı ile Körkadı hariç, başta Timur olmak üzere bütün davetliler kahkaha ile güler)

KÖRKADI — Hocam,
Bir bakarım gözüne,
Şeytan mısın, şeytan;
Bir de kulak veririm sözüne,
Hayvan mısın, hayvan!..

(Kahkahalar)

HOCA — Ben ne oyum, ne de öteki,

(Şeytan derken Körkadı'ya, hayvan derken Subaşıya bakar)
Şeytanla, hayvan,
Arasında kalmış bir insan!

(Kahkahalar)

(Subaşı ve Körkadı hiddetlenip ayağa kalkarlar ve itiraz edecekmiş gibi hareketler yaparlar)

TİMUR — Buyur Hoca, kargâha,
Ok atmaya
Gidelim!..

KÖRKADI — Borçlu gelecek buraya,
Tokadı ödemeğe;

HOCA — Hakan «gel» der,
Kadı ise «gitme kal!»

(Hoca Körkadının suratına olanca hıncıyla bir tokat atar ve)
Al!..
Sana aşk edeyim tokadı,
Parayı da ondan,
Sen al, Körkadı!..

(Kahkahalar)

(Ortalık kararır)

TABLO: 3

Uzaktan davullar duyulur. Ortalık aydınlandığı zaman ordunun çadırları görülür. Bir tarafta Timur tahtında oturur. Etrafında büyük rütbeli askerler, ordunun fillerîyle askerlerinin resmigeçidini seyrederler. Sonra Timur devrine ait enteresan gösteriler ve ok atışları yapılır.

Timur, muhafızlara «Hocaya oku, yayı verin» manâsına bir işaret yapar.

TİMUR — İşte ok, işte yay!

(Muhafızlar oku, yayı, Hocaya verirler)

HOCA — *(Timur'a)*
Kolay, kolay!

(Der, oku karşıdaki hedef tahtasına atar, ok boşa gider, Timur

gülümser)
Sekbanbaşı böyle atar!..
TİMUR — *(Alay ederek)*
Doğru!
(Hoca ikinci oku da atar, o da boşa gider)
(Timur güler)
HOCA — Subaşı da, böyle!
TİMUR — Uzatma,
Suçu onlara atma!
(Hoca, üçüncü defa atar ve vurur)
HOCA — *(Sevinçle)*
İşte Nasreddin,
Böyle atar, devletlim!
TİMUR — Cihangir Timur'un,
Ordusunun her eri,
Vurur her atışta!..
Buyur «Dostum Nasreddin»
Hedef sen ol,
Metin ol!
(Timur eliyle bir ere, oku, yayı al diye işaret eder. Hoca, yüzü halka doğru döner, durur)
TİMUR — Aç kollarını yana,
Kıpırdama!
(Nişancıya emreder)
Bir ok, sol kolun ucundan cüppeye!
(Oku atan dediği yere atar, vurur)
TİMUR — İkinci okta, uçsun kavuk!
(Nişancı atar, kavuk yere düşer, Hoca kıpırdamaz)
(Timur, yalandan bir hiddetle ayağa fırlar)
Üçüncü ok, tam kalbe!
(Hoca kıpırdamaz, Nişancı yayı gerer, oku atmaya hazırlanır).
(Tam atacağı zaman)
Dur asker, atma!
(Seraskere emreder)
Bir ipek cübbe,
Bir sırmalı kavuk,
Bir de altın madalya verin,
Kahraman dostuma!
(Hoca sıkıntıyla yerinde kıvranır)
TİMUR — Hayrola?
HOCA — Bir de don!
Ona da oldu olan!
Son ver artık imtihana!
(Kahkahalar)
TİMUR — Harp meclisini topla!
Savaşa Çin'e gidelim!
(Hoca'ya)
Seni çok sevdim,
Güler yüzlü dostum,
Hoşça kal!..
HOCA — Yolun açık ola yüce Hakan!..
TİMUR — Çadırlar sökülsün,
Ordu yürüyüşe hazır olsun!..
(Gece olmuştur. Sahnenin bir tarafından Timur ve maiyeti, öbür tarafından Hoca çıkar. Sökülen çadırların arkasından aş kazanları ve altındaki büyük ateşlerin alevleri uzakta harikulâde bir tablo canlandırır. Askerler kazanları da götürürler. Alevler büsbütün göklere doğru yükselir. Sahne gerisinden erkek korosu başlar)
E. KOROSU — Timurun ordusu savaşa gidiyor!..
(Fırtına başlar, şimşekler çakar. Sonra yağan şiddetli yağmur fondaki alevleri söndürür. Bu sahne Timur'un kan, ateş ve dehşet dolu hayatının ifadesidir. Karşılık olarak, Nasreddin Hoca'nın mütevazi hayatını, sükûn ve sadelik temsil edecektir. Sönen ateşlerin karşı köşesinde güneş doğmaya başlar)
KORO — Nasreddin Hoca, ise Kayseriye!...
(Beyaz bir ekranda Hoca, karısı ve eşeğinin uzaklaşan gölgeleri görünecektir. Bu esnada koro sahne gerisinde)
Âlim,
Yobaz;
Vurdum duymaz,
Herkese,
Tanrısal teraziyle,
Hak,
Ahlâk dağıtmaya gidiyor,
(Koro sözlerini bitirirken gölgeler uzaklaşır, küçülüp koyulaşır. Güneşin doğması tamamlanır)

PERDE

TABLO: 4

(Kayseri'de Kadı Hoca efendinin evi. Sahnenin yarısını kaplar. Sahnenin ortasında, evin sokak kapısı.. Bir köşede duvara oyulmuş aş ocağı, üstünde şamdanlar ve büyük mumlar. Öbür köşede bir divan, yerde kilimler. Duvarda irili ufaklı elekler. Karşıda iç tarafta yatak odasının kapısı. Evin önünde bir sokak. Fonda Kayseri şehri ve cami tablosu.Vakit; akşam.
Hoca işinden eve dönüyor. Kapı önünde komşu ve imad'la karşılaşır
İMAD — Kayboldu!
HOCA — Eşek mi?
(Hocanın karısı kapıdan fırlar)
KARISI — Ne, aptal imad, her gün olur mu bu?
Hayvan,
Attan da rahvan;
Gözleri parlak,
Yürüyüşü kıvrak;
HOCA — *(Keser)*
Huysuz mu, huysuz,
İnatmı inat.
KADIN ve KOMŞU — *(Lâfını keser)*
Kabahat sende İmad!
Sürmeyi gözden çekiyorlar,
İtimad olur mu el oğluna?
HOCA — Hakkın var komşu!
İMAD — Eşşekte asıl suç,
Ahırdan fırla,
Düş elin peşine!..
Olur mu hiç
HOCA — Hakkın var evlât..
KARISI — *(Hayretle)*
Efendi, tuhafsın sen de,
Hak verdin ikisine de!
HOCA — Bak hatun,
Sen de haklısın bu işte!..
DİĞER SOLİSTLER — İyi amma,
Hırsızda hiç kabahat yok mu?
(Gülüşmeler)
KARISI — *(İmad'a)*
Maskara!
Koş eşeği ara,
Bul getir, her nerdeyse!.
(Komşuya)
Kusura bakma!
Hoca çok yorgun.
(Eve döner. Hoca esner ve gerinir)
HOCA — Komşu,
Gecen hayrola!
KADIN K. — Hoş adam doğrusu! *(Uzaklaşırken)*
(Hoca eve girer, karısı kapıyı kapatır. Hoca soyunmağa başlar. Yatak odasına geçer. Karısı mumları söndürür, onu takip eder. Yatak odasının kapısı yarı açıktır. Dışarıya hafif bir ışık sızar)
(Arka sokakta bir kavga başlar)
SESLER — Yetişin, yetişin, imdat!..
(Hoca, entari ve takkesiyle sırtında yorgan dışarı fırlar; arkada kavga edenlerin sesleri arasında Hoca'nın sesi duyulur)
HOCA — Durun, durun! Yahu yorgan!..
(Bu sırada karısı arkasına bir harmani alır, sokak kapısına çıkar. Hoca eve döner)
KARISI — Ne var, n'oldu?
HOCA — N'olacak, yorgan gitti.
Kavga bitti!
(Eve girip kapıyı kaparlar. Hocaca sinirli sinirli divana oturup tesbih çeker)
KARISI — Gördün mü işi.
Nasıl da uydun kör şeytana!
Sarılıp yorgana!
(Hoca şiddetle onu susturur)
HOCA — Hişt, hişt sus!
Bak, dinle!
(Fısıltıların geldiğini işaret eder)

2. HIRSIZ — Önce başla Hocadan.

1. HIRSIZ — Yok yok, kuzu çıksın aradan!

(Hoca ayaklarının ucuna basarak seslerin geldiği ocak tarafına doğru yürür)

KARISI — Ne var bunda korkacak?

HOCA — N'olacak?
Onu sen, bana, bir de kuzuya sor.

(Hocanın eli duvarda asılı kalbura takılır. Kalbur düşer, ayağına çarpar. Korku ve kızgınlıkla bir tekme savurur. Kalbur bu. defa da dönüp hocanın başka bir yerine çarpar. Hoca onu yakalar «körolasıca» der, yerden yere vurur.. Duvardan bir kalbur daha düşürür. Kalburlar lâstik top gibi sıçrıyarak hocanın her tarafına çarpar. Nihayet baltayı kaptığı gibi kalburlara meydan okur)

Topunuz çıkın karşıma!!

(der. O sırada bacadan atlamış olan hırsızla karşılaşır)

HOCA — Hayrola?

HIRSIZ — Hiç

HOCA — Sen kimsin?

HIRSIZ — Cinci Derviş!!
Gece silâhlı,
Gündüz külâhlı!

HOCA — Ya!
Ne istersin benden?

HIRSIZ — *(Cesaretsiz)* Şey, vâdeyle para!

HOCA — Öyle mi?
(Duraklar)
Benden sana bol bol vâde!
Parayı da
Başkasından iste!
(Hırsıza kapıyı gösterir)
Haydi oğlum güle güle!

(Hocanın karısının hareketlerini rejisör tâyin edecektir)

HIRSIZ — Daha doğrusu,
Ben Tanrı misafiri!
Yatsam, şu mindere!
Uyusam?

HOCA — *(Onu tutup kapıya getirir, camiyi gösterir)*
Bak evlât,
Tanrının evi,
Cami,
İşte orda!..
Uzatma.

(Acemi hırsız fırsatı kaçırmaz, sıvışır gider. Hoca baltayı elinden atar, kapıyı kapar, derin bir «oh» çeker. O sırada ikinci hırsız «kart ve korkunç suratlı» bacadan iner)

2. HIRSIZ — *(İki parmağıyla kısa ve sert bir ıslık çalar)*
Hey, çopur!
Nerdesin?

(Hoca döner dönmez hırsızla karşılaşır)

HOCA — Bu da kim?

(Hırsız arkadaşının öldürüldüğünü zanneder)

2. HIRSIZ — *(Sinirli)*
Can alan, can!..
Vaktin tamam!..
(Der, Hocanın üstüne yürür)

HOCA — *(Kurnazlıkla)*
Kara kanatlı azrail!

(Hırsız Hocayı bir tekmede yere serer).

(Aşağıdaki konuşmalar müzikal ansambl şeklindedir)

HOCA — Öldüm, öldüm!

KARISI — İmdat, yetişin komşular, hoca ölüyor.

HIRSIZ — Saçmalama! Cadaloz.

KARISI — Dostlar, komşular, imdat, yetişin!. İmdat hırsız var.

HIRSIZ — *(Hocanın karısına)*
Gebertirim, sus, sus, hişşt!
(Hoca'ya yaklaşır)
Çopur'u temizledin mi yoksa? Söyle o nerde? Çabuk söyle nerde o nerde?

HOCA — Şey haa!.. Ölüyorum, of, ah!.. *(hırsıza kapıyı gösterir)* Şuradan defoldu..

(Hırsız şimşek gibi fırlar, kapıdan kaçar)

KARISI — Yetişin dostlar, yetişin hoca öldü! *(ağlar, sızlanır)*

HOCA — *(Başını kaldırır)*
Buyurun cenaze namazına!

(Koro «Kayserili Komşular» sahneye dolarken, arkadan figüranlar sahnenin önüne bir tabut getirirler)

KORO — Ne var, noldu?

KARISI — Hoca öldü?

HOCA — *(Yerde sürünerek kalkmağa uğraşır)*
Durun dostlar,
Ölüm gelse de kim ister?

KORO — *(Arada)* Ne azap, ne ıstırap!..
Korkunç bir feryat!.
Ölüme mahkûm eder herkesi!.

HOCA — Nafile, ecel gelmiş
Cemaat toplanmış!..
Çare yok, *(Can verir gibi oraya yığılır)*

(Sahnenin bir tarafında hocanın karısı bir ağıt tutturur. Koro ona konturpuantik bir akompaniman yapar)

KARISI — Öldü gitti dal boylum, aman oy!

KORO — Oy oy, aman oy!

(Sahnenin öbür tarafında ise figüranlar hocayı tabuta koyarlar ve omuz değiştire değiştire seyirciye doğru götürürler. Kafilenin başında Komik İmad)

(Çok ince sesle, gülme ve hıçkırarak ağlama arası bir ifade ile:)

İMAD — Tabutun önünde mi, arkasında mı olsam acep?

KARISI — Oy aman oy, bi denem oy!!

HOCA — *(Başını tabuttan kaldırır)*
İçinde olmada evlât,
Neresinde olursan ol! *(Tekrar tabuta yatar)*

KORO — Çok korkunç şu ölüm
Oy aman oy!

KARISI — Şah ömrüm oy, oy! civanım oy!

(Tabutu taşıyan birinci gurup figüranlar:)
Sağdan yürüyün
Akşehir yoluna!

(2 Gurup figüranlar:)
Yok, yok, soldan Sivrihisar'a.

KARISI — Aslanım oy, beni beraber al, koyup gitme böyle nolur!
(Aaay! der, düşer bayılır)

KORO — Kahpe felek oy! Kahrol!

(Tabutu taşıyanlara)

HOCA — Ben sağken şu taraftan yürürdüm..

KORO — *(Haparlörden konuşur)*
O ölmedi, dünyamıza neş'e,
Kahkaha saçıyor;
Yaşıyor,
Büyük Nasreddin Hoca!..

SAHNEDEKİ CANLI KORO — Nasreddin Hoca, Nasreddin Hoca!
Neş'e ve kahkaha
Yaşa,
Hoca!..

KEDİ

«Elveda elveda» ne güzel
Üçüncü uyumu bozuyor
«Elveda elveda elveda»
Üstelik kediye benziyor

Adamın kafası kocaman
Cebinde sartre'dan bir roman
Sağına soluna bakmadan
Belki de cennete gidiyor

Ataol yağmuru sevmiyor
Saati sormayın korkuyor
Ne zaman rakıya otursam
Üçüncü elveda GELİYOR

Ataol BEHRAMOĞLU

KONUR

YENİ YAYINLAR

SUSUZ YAZ

Necati Cumalı. Ataç Yayınevi. 136 S. 4 lira.

eş - Altı yıl önce Varlık dergisinde Necati Cumalı'nın bir yazısı çıkmıştı. Şiirlerinde, hikâyelerinde durmadan aşkı konu edinmesine çatanlara karşı kendisini savunuyordu. Aşk da barış gibi, özgürlük gibi, eşitlik gibi yaşamamızın ereklerindendir; üstelik önünde yer alır onların; barışı, özgürlüğü, eşitliği ancak daha iyi yaşamak, daha içten sevişmek için istiyoruz diyordu. O sıralarda güdümlü sanat, toplumcu sanat konuları tartışılıyordu edebiyat dünyamızda. Cumalı o çekişmeler arasında sorumsuzluğu, başıboşluluğu, temelsiz bireyciliği savunmuş olmuyordu tabii. Kaldı ki yapıtları arasında sevgi temasını işleyenler çoğunlukta da olsa «Harbe gidenin şarkıları»nın, «Karakolda» nın yazarıydı o. Üstelik Necati Cumalı'nın böyle birbirinden ayrı iki özü deyimleyen yapıtları birbirlerinden etkiler de alıyorlardı. Dolayısiyle onun gerçekçi, toplumcu şiirleri ve hikâyeleri sevgiyi, bireycil duyguları işleyen şiirlerinin, hikâyelerinin olumlu yönlerinden oldukça yararlanmışlardır. Toplum sorununu kişi sorunundan ayırmamak gerekir. Dış gerçek ölçüsünde iç gerçeğe, öğretiye olduğu kadar duygulara da önem verilmelidir. Bütün köy romanlarımız içinde Ortadirek'le Yaşar Kemal'in kazanmış olduğu başarı bu dengeyi tutturabilişindendir.

Cumalı'nın şimdiye kadar iki hikâye kitabı yayınlandı. Bunlardan biri de Türk Dil Kurumu armağanı kazandı. Bununla birlikte Cumalı'nın hikâyelerinin, hikâye sanatımıza bir kazanç sağladığı, hikâyeciliğimize bir yenilik getirdiği söylenemez. Hattâ hikâye sanatımızın bugün vardığı aşamanın oldukça gerisinde bulunduğu da söylenebilir onun hikâyelerinin. Yeni yayınlanan Susuz Yaz kitabında gerçekçi, köy hikâyelerini toplamış. Toprak, su dâvaları, çekişmeler, cinayetler, sömürücülükler, öç duyguları anlatılıyor bunlarda. Kuru, katı, çekilmez bir anlatıştan uzak kalmayı beceriyor Cumalı. Bu kendisine şiir dilinin kazandırdığı bir yeterliktir. Fakat bir yere geliyor, «Selimi anarım» hikâyesinde olduğu gibi öğretiliğe, yapmacılıklığa düşüyor yazdıkları. Kitabın arka kapağındaki sunuş yazısında hikâyelerden ilk üçünün değeri üzerinde özellikle duruluyor. Bunlar için «Edebiyatımızın gittikçe beliren bir yönünün, ulusal bir sanat anlayışının bütün gereklerini» taşıyor, Cumalı'nın «bu alanda vardığı yeni aşamaları gösteriyor» denilmiş. Bu yargılar kimindir bilmem. Ben de anılan hikâyelerden ikisini, Susuz Yaz'la Öç'ü kitaptaki öbür hikâyeler yanında sözü edilecek niteliklerle daha çok yüklü buldum. Kitaba adını veren Susuz yaz Cumalı'nın şimdiye değin yazdığı bütün hikâyelerden üstündür. İlk yarısında pek iyi seçip işlediği birkaç noktayı bitişe kadar aynı güçte daha başkaları ile de destekleyip zenginleştirebilse Cumalı edebiyatımızın en güzel uzun hikâyelerinden birini yazacakmış. Hattâ başlangıçtaki kişisel iyelik, üretim aracı ortaklığı konusu, Hasan Kocamaz'ın cinsel bunalımı, kaatil suçu sorunu gibi noktalardaki yeterlik derli toplu bir romanı bile doldurabilirdi. Yazık ki Osman'ın mahkûm oluşundan sonraki olaylar bambaşka bir çizgi üzerinde yürütülmüş, hikâyenin kimliği bozulmuştur. Öç hikâyesinde de böyle olmuş. Cumalı hikâyenin ağırlık merkezini mi, neyin ön plâna alınacağını mı kestiremiyor, nedir, bütün anlatış rahatlığına, hikâyelerini yarısından öteye kadar götüren ustalığa rağmen bir yerde ya duygusuna, ya ilginçlik tutkusuna kapılıp dengeyi bozuveriyor.

1950 den sonraki edebiyatımızda köy romanı yazma modası almış yürümüştür. Roman tarihçemizde bu döneme belki bu özellikle ilgili bir ad verilir. Fakat romana o kadar yakın olduğu halde hikâye türü tıpkı şiirimiz gibi bağımsız bir yaşayış sürdürmüş, gerçekçi yoldaki hikâyelerimiz dahi ancak şehir hikâyesi olmuştur. Yaşar Kemal'i saymazsak 1950 den bu yana hikâye alanında başarılı ürün vermiş sanatçılarımızın hemen hiçbiri köy hikâyesi yazarı değildir. Cumalı'nın köy hikâyelerinin az çok başarı taşıyan iki tanesinin de birinin elli sayfa, öbürünün kırk sayfa tutarak normal hikâye uzunluğunu aşması ilgi uyandırıcı bir durumdur.

DÖRT PENCERE

A. Kadir. İsteme adresi : Nuruosmaniye cad. 75 - İstanbul 32. S. 250 krş.

A. Kadir Dört pencere'de 1938 den günümüze kadar yazdığı şiirlerden yirmi bir tanesini toplamış. Bunlar gerçekçi, toplumcu şiirler. Fakat çıplak, sert öğreti söylevleri değil hiç biri. Yoksulluklar, çaresizlikler, hastalık, savaş, açlık, ölüm anlatılıyor bu şiirlerde. Ama A. Kadir'in isyancı, kavgacı bir tutumu yok bunları konu edinirken. Birer ağıtı andırıyor yazdıkları. Kitabın sonundaki dört şiir bir yana bırakılırsa yapıları bir yenilik taşımıyor şiirlerinin. 1940-1950 yılları arasında başka toplumcu ozanların da, A. Kadir'in kendisinin de pek çok benzerini yazdıkları şiirlerden büyük bir ayrılıkları yok. Şimdi yayınlanmaları bu bakımdan daha çok anı değeri taşıyor da denebilir. Günümüz şiiri daha başka çizgiler üzerindedir. Temalar, duyarlıklar, işleyiş yöntemleri değişmiştir.

Kitabın sonunda yer alan «Daha aşağı», «Sar sıcak sıcak», «Dön

geri bak» ve «Dört pencere» adlı şiirler ise bence hem kitabın en iyi şiirleri, hem örgü ve kuruluş bakımından A. Kadir'in sanatını bugünkü şiirimize daha yakından bağlayan örneklerdir.

Bu şiirler dolayısiyle A. Kadir'in kitabını şiirimizde artık kapanmış bir dönemin andaçlarından biri saymak ve sadece o gözle okumak imkânsız olmaktadır.

YAHYA KEMAL

Adile Ayda. Ajans Türk Yayınları. 64 S. 3 lira

Adile Ayda'nın 1947 yılında Cumhuriyet gazetesinde Yahya Kemal hakkında bir yazısı çıkmış. Yahya Kemal bu yazıyı pek beğenmiş, Adile Ayda'nın kendisiyle bir konuşma yapma işteğini kabul etmiş. Konuşma yapılmış, yayınlanacakmış, fakat Yahya Kemal düşüncesini değiştirmiş, gazete yönetim evine giderek konuşmanın basılmasını o gün için dilemediğini bildirmiş, Adile Ayda'nın da ilerde daha iyisini yayınlarız diye gönlünü almış.

Yeni yayınlanan Yahya Kemal «Kendi ağzından fikirleri ve sanat görüşleri» adlı kitapta 1947 de yayınlanmış olan yazı ile basılmayan konuşma yirmi sayfalık yer tutmaktadır. Geri kalan sayfalarda ise bu konuşmanın nasıl yapıldığı, nasıl «hallucination halinde» (!) kaleme alındığı, Yahya Kemal'in yazı basımevinde dizildikten sonra nasıl telâş içinde yayımını önlemeğe çalıştığı, Yahya Kemal'in imzalı resmini Adile Ayda'nın eşyasını taşıyan bir şoförün nasıl çaldığı... anlatılıyor.

Yahya Kemal hakkındaki yazı onun sanatına ait klişeleşmiş yargıların hayranlık duygusu içinde yeniden deyimlenişinden başka bir nitelik taşımıyor. «Yahya Kemal'in şiiri Fransız şiir mektepleri bakımından mütalâa edilirse denilebilir ki bu şiir sırasında klâsik, arada bir romantik, bazan sembolist, çok defa parnasyen ve daima orjinaldir» gibisinden cümleler bu yazının değerini belirtmeğe yetecektir.

Ahmet Hamdi Tanpınar bir keresinde Yahya Kemal için «O şifahi adamdı!» demiş. Yahya Kemal'in kendi sanat anlayışıyla, şiir konusundaki düşünceleriyle ilgili birkaç yazısı vardır. Fakat bunlar gençlik yıllarında yazılmıştır. Yavaş yavaş «şifahi adam» olmuş Yahya Kemal. Söyleşi doğunun üstünlüğü ve eksikliğidir. Yazıya geçince düzen kazanır düşüncelerimiz, tekrardan kurtulur, yüzeyden uzaklaşıp derine varır. Yahya Kemal de yıllar yılı çevresine toplananlara artık beylikleşmiş yargılarını tekrarlayıp durmuş. Yenileşmeksizin, derinleşmeksizin...

Sermet Sami Uysal «Yahya Kemal'le sohbetler» diye bir kitap yayınlamıştı. Nihat Sami Banarlı'nın da Yahya Kemal'le yaptığı konuşmaları iki cilt halinde yayınlayacağı duyurulmuştu. Banarlı, Yahya Kemal'in hatıraları, Yahya Kemal yaşarken adlı kitaplarında, Yahya Kemal enstitüsü dergisindeki yazılarında bu konuşmalardan sık sık söz etmiş, Yahya Kemal'in kendisine anlattıklarının neler olduğunu belirtmiştir. Bunlar karşılaştırılınca bütün konuşmalarında Yahya Kemal'in genellikle aynı yargıları belirttiği görülmektedir. Bu yargılar Yahya Kemal'in sanatını tanımak, hattâ sanat ve düşünce alanında kendi birleşimlerimizi kurmak için öğrenmemize yarayışlı olacak şeylerdir tabii. Fakat her defasında büyük reklâmlarla evrilip çevrilip öne sürülmelerinin yersizliği de ortadadır.

Adile Ayda kitabının önsözünde «Şairle on beş sene evvel yaptığım bu mülâkat sırasında, suallerime aldığım cevapların edebiyat ve sanat âlemimiz için ne kadar büyük bir değer taşıdığını daha o zaman o kadar vazıh olarak anlıyordum ki, bunları Türk münevverine bir kitap halinde sunmak benim için o günden beri bir ıstıraptı. İçimde paha biçilmez bir emaneti saklayan bir insanın endişe ve huzursuzluğunu duyuyordum» demektedir. Bu konuşmada Yahya Kemal'in anlattıkları daha önce açıklanmış düşüncelerine hiç bir yeni yön katmıyor. Konuşma, bilinmedik bir gerçeği belirtmek şöyle dursun, orta halli bir özet olarak bile önem taşımıyor. Bu konuşmanın yayınlanmaması Bayan Ayda'ya en küçük bir «ıstırap, endişe huzursuzluk...» (!) duyurmamalıydı...

TÜRK'ÜN ATEŞLE İMTİHANI

Halide Edip Adıvar. Çan yayınları. 312 S. 10 lira.

Türkün ateşle imtihanı, Halide Edip Adıvar'ın kurtuluş savaşı anılarını anlatıyor. Halide Edip Kurtuluş savaşımızın bir çok olayının yakın tanıklarındandır. Savaşın ilk günlerinde eşi Adnan Adıvarla birlikte Ankara'ya gitmiş Ankara'da ve cephede kurtuluşun pek çalışkan yardımcılarından olmuştur. O sürelerde Adnan Adıvar da Büyük Millet Meclisi ikinci başkanıydı. Zaferden sonra Ankaradaki hükümetin İstanbul temsilciliğini yapmış, iç siyaset çekişmeleri başlayınca da muhalifler arasında yer almıştı.

Halide Edip'in anıları Ruşen Eşref'in Özleyiş'i, Yakup Kadri'nin Vatan yolunda'sı Falih Rıfkı'nın Çankaya'sı gibi Kurtuluş savaşımızı ve Atatürk'ü anlatan önemli yapıtlardan biri. Fakat anılara Alatürkün muhalifleri arasında yer almanın, bunun etkisiyle yıllarca yurt dışında bir nev'i sürgünlük çekmenin acısı da karışmışa benziyor.

Kurtuluş savaşımızın resmi anlatımı A T A T Ü R K'ün Büyük Söylev'idir. Ruşen Eşref Yakup Kadri, Falih Rıfkı bu resmi anlatışı kişisel anılarla zenginleştirmiş, yer yer edebileştirmişler fakat değiştirmemişlerdir. Kâzım Karabekir, Ali Fuat Cebesoy gibi güçlü veya güçsüz olarak, kısa veya uzun süreyle muhalifler arasında karışmış olanların anıları ise başka açılardan ele alıp anlatır Kurtuluş savaşını ve daha sonraki yılların olaylarını. İnsan bütün bu anıları bir arada okuyunca ister istemez Akutagawa'nın Raşomon öyküsünü düşünüyor. Hani bir ölü vardır da ortada, ölen adamın kendisi de dahil olmak üzere işe karışan kaç kişi varsa her biri başka türlü anlatır olayı. Atatürk'le ilgili anılarda da bu durum görülüyor.

Türkün ateşle imtihanı'nda Kurtuluş savaşının resmi anlatımına uymayan pek çok yer var. Bunların muhalifler safına atılmış olmanın etkisiyle mi yazıldığını, yoksa gerçeğin kendisini mi dile getirdiklerini kestirmek kolay değil doğrusu.

«Kehanete, bilhassa rüyaya çok inanırdı. Yazıhanesinin arkasında, bilmem hangi bir hoca veya kâhin tarafından yazılmış, yeşil zemin überinde, arapça acayip yazılar vardı. Her sabah, muhitindekilere o gece rüya görüp görmediklerini sorardı. Kurnazlar da, tabii, onun muvaffakiyetini ifade eden rüyalar anlatırlardı.»

Halide Edip'in kitabında bütün (22. Sayfada)

FAHRETTİN GÜREKLİBATUR

Desen : Oğuz ARAL

...Karaböcek geliyor tasasından ölüyor,
tasalanma karaböcek...

Gökte bir kuş belirdi, ÇOCUKLAR birden durdular. Martı gibi akyüzlerinin lekelediği toprağı derin bir akşamüstü oyuyordu. Sonra sessizlik geldi, orada ne yapacaklarını bilemeden etlerine karışmış sazların yeşiline, kıyı kumunun maviliğine ve böceklerin izleri yakınına dökülmüşlerdi. Birden bire onu duydular; olağanüstü bir sezi vardı içlerinde. Uzun gövdeli sazların çıt-çıt kırıldığı oralardaki ayak sesleri büyüyor büyüyordu. Artık zaman geçmiş olmalıydı, ÇOCUKLAR birbirlerine baktılar; bir Tanrı gibi az önce olanlardan sorumlu, sonra olacakları da biliyorlarmış gibiydiler, artık herşeyin içindeydi bunlar, yaşamağı kabullenmişlerdi hernedense.

...tasalanma karaböcek
şimdi annen gelecek...

ADAM çıkıverdi bir saz tümseği ardından, denizin boyunca uzanan patikadan sonra bulmuştu burayı. Gökyüzünden düşen bir parça ışık ayak diplerini aydınlatıyordu. ÇOCUKLAR saçlarına bulaşmış morluktan sonra hep güneşe karşı yürümekten karışmış gözlerini gördüler onun; dar yolun üzerinde incecik bir pırıltıydı. Alışılmamış bir duygu gibi ölmüş akşam renkleri ve otların içinden ADAM'ın elleri çıkıyordu, kül rengi bir su gibi akıp gidiyordu.

Uzaktan uzağa ağırlaşmış tozun ve sessizliğin içinden bir ses duyuldu, sonra öldü.

Yorgun ayakları yere bir takım işaretler çizmişti ADAM'ın, ötekiler umutsuzluklarından ölecekmiş gibi bakıyorlardı ona. Bu kalın, iri şey böcekler gibi iz bırakıyordu yol da.

Artık tükenen bir günün sonunda herşey akşamın mor ışığına girmişti.

«korkuyor musunuz?» dedi. Küçücük eller giyimlerin kalabalığında kaldı, zaten bu onların en belirgin hareketleriydi ADAM'ın görünmesinden bu yana. Birşeyler söyler gibiydiler bu uzun patikadan gelen kocaman adamın bakışındaki acının üzerine. Sonra usul usul ellerini indirdiler.

Derinden bir deniz parıltısı seyrek yansımalarla uzanıyordu.

Çabucak olmuştu. —bir tavşan kıyıya doğru sekiyordu— Az önce oradan kestikleri köklerle yaptıkları düdükleri gelişigüzel bir kıyıya nasıl umursamadan atıvermişlerse, şimdi o kadar büyük bir vazgeçişin acısını duyuyorlardı. ADAM'ın yüzünde onulmaz bir boşluk başlamıştı. Birden, kendilerini havaya atarken, balık renkleriyle ellerini saçlarına götürürken, ya da ağların kestiği yerden akan o deli kanı hırsla ısırırken ki babalarının yüzlerini gördüler. Annelerinin, üzerlerine uyusun diye bıraktıkları pullu hasırın altından açılan bir dünyaydı bu erkekler. Ürkek ürkek yörelerine banıyorlardı, sonra koyu ağızlarını yeniden kanlarına dayıyorlardı. Sonra yere tükürüp, onu iyice eziyorlardı.

Toprağın sesinden korkarak durmuş, kovalanmış tavşan gibi yüzlerini kaldırıp soluklarını tutmuşlardı bir zaman.

Gün ağarıp ağlarının ardından güneşe bakarken, onları denize fırlatıp beklerken durgun bir halleri vardı. Önlerinde buğulu duvar kabartması gibi bir deniz parıldıyordu. Ne olursa olsun birşeyler duymuşlardı topraktan ve bunun gerekli olduğunu bilir gibiydiler... Sonra mavi eğik bir saçağın ay ışığında gölgesi birçok kereler toprağa düşüp yitti. Onlar eşiği geçerken sessiz başlarını sallıyorlardı. «evet evet birşeyi... galiba yaşamağı» Arkalarında kapı küt diye kapanıyordu; ürkek gece hayvanları korkarak hemen tarlalara kaçışıyorlardı.

Şimdi bu kocaman konuşurken uzak uzak düşünen tutuk yeni babanın yüzü karşılarında. Evden çıkarken herşey ne kadar iyiydi ÇOCUKLAR için, onun ötesinde, yıkılmış duvarların, çökmüş toprağın ölü kokusunda bir kırgınlık vardı yalnız. Sonra içlerinde derin bir boşluk oldu, çakıllar gibi ağarmış çalıları ellediler. Katı, duyguluydu, böylece iyiydi. Birşeyler kabarıyordu; kalın köklere, çürümüş derin soluklu bataklığa, uyku gibi ağır gecelere...

Bir özgürlük başlamıştı, ADAM içini açıyordu onlara. Kabataslak, kırgın bir oyuna çığırıyordu onları içi ürpererek. Bütün bunlara şaşıyordu ADAM.

«Buranın adı ne?» dedi. «bana dünyanın ötesi gibi geliyor!»

Uzun belirsizleşmeğe başlayan gölgesi kıpırdıyordu yerde, toprağa saklanmış bir hayvan gibi. Bir de burunlarına çizmelerinin kokusu geliyordu.

Kıyı incecik köpüklenmişti.

«Dünyanın diğer ucu olsa gerek» dedi.

Birikisi gitti, âniden koşup tepenin toprak kesiminde küçük sırtlarını hızla sakladılar. Geniş yerlerin çocuklarıydı bunlar, iri iri açtıkları bacakları, başları göğüslerine düşerken durmadan öne, durmadan öne... Çabuk kayboldular.

«Korkuyorum,» dedi ADAM. «neden buraya geldim? hiçbir şeyim yok... gide gide korku ince ayaklarıma değmişti.»

Otlar ürperiyordu, ötede sazdan birkaç kulübe çıktı, koyulaşıverdiler sonra. Bir yığın kuş havalandı. ADAM birden yalnızlığı duydu, içindeki sabahtan bu yanaki eziklik bu olmalıydı. Yüzünde sakalları vardı. Tozlanmış, kulların dibinde yapışkan bir sıvıyla bulaşmıştı. Ötekilerin karşısında oyunun sonuna doğru gelmiş bu insan bir gece başlangıcında, oranın denize alçalan toprakları üzerinde küçücük kaldı.

Yüreğinde kutsal birşey vardı, şekli bozulmuş yüzünü elledi ADAM; bu et, bu oyuk ağız ömür boyunca üzerinde titrediği asılsız birşeydi.

Artık toprağa yakındı, omuzundaki torbası, gözlerine düşürdüğü kasketi ve meşin ceketinden sonra.. onun olan bu içindeki kırgınlıkla yeniden arkasına baktı. Yeniden yel, bir ağaç çıktı, bir tarla taze toprak kokuyordu. «burası dünyanın öteki ucu olmalı» dedi ADAM.

Denize karşı da oturmuştu şimdi, belki bir daha hiç ansımıyacağı bu yerin tümseği arkasında kalan şeyleri sildi... onların yok olmasını uygun bulmuyordu ama, yeniden herşeyi ilki gibi değil daha güçlü bir insan kararıyla görmek istedi. Şimdi değişen yalnızca birşey vardı içinde, biliyordu; bu gece eski bir yazıt gibi devrilecekti umudu. Onlara bakınca gülümsüyordu, şaşkınlığını gizliyememişti, ancak dudaklarında kalan bir aralanma, kısılmış gözleri ona sinmiş ilkel insanlığın korkusunu silmeğe çalışıyordu.

Buraya atılıp gelmiş bu ADAM o an, çok ot, çiçek, balık ve deniz görmüş ÇOCUKLARIN önünde birden çok eski olduğunu anladı. Ötekiler birşey diyemiyorlardı çıkını eline almağa çalışırken bükülen bu kaba sırta.. bu deli iriliğe.

«Bir böcek gibi» diyordu. Sonra kekelemeğe başladı.

«Bir böcek gibi... ben herhangi bir yerde ölebilirim oysa.»

Az önce koşup gidenler, biriki kocamış kadın bir genç kızla döndüler. Ona erkeklerin balıkta olduğunu söyliyeceklerdi, kadınlar da yanlarında gidermiş.

«Aradığım herhangi bir yerin burası olduğuna inanmalıyım şimdi» dedi. ADAM ışıltıyla. Gözleri kırmızıydı, tavşan gözleri gibi.

«Bütün erkekler balığa gidiyorlar» dediler ellerini geniş geniş sallayıp. Onlar, sonra bütün bu olup bitenleri birbirlerine anlatacaklardı. Bu gece iyice sessizlik indikten sonra sızıldıyan bir ocağın başında sarı dişlerini örtmeyen eski dudakları telâşla, birbirlerinin sözünü kese kese... Çatılara tuzlu bir yel vuracaktı, bunun mutluluğu başlamıştı bile.

«Onlar mı, belli olmaz bazı birkaç gün gelmezler, oraya buraya dağılırlar!» Çok yorgun ıslak erkeklerin omuzları başında balık gözleri gibi kadın gözlerine iyice gece gelir. Sandallarını bu zaman çekerler kıyıya. Kadınlar küçük bir ateş yakıp yemek yapar... Sonra erkekler yattı mı geç vakte kadar balıkları temizleyen, ağları seren onlardır. Belki o gece ateşin kıyısında hışırtılı, gizli şeyler olacaktır, sonra gölgeleri yüzlerinde solup bitecek, sonra derin bir yalnızlık başlıyacaktı. Yıldızlar titreşip üşüdüklerini sanacaklardı.

ADAM tek tek gidip kaybolan ÇOCUKLARIN ardından uzun uzun bağırdı, deniz kıyısında kurumuş sazların inlemesi ancak bir zaman sonra duyuldu.

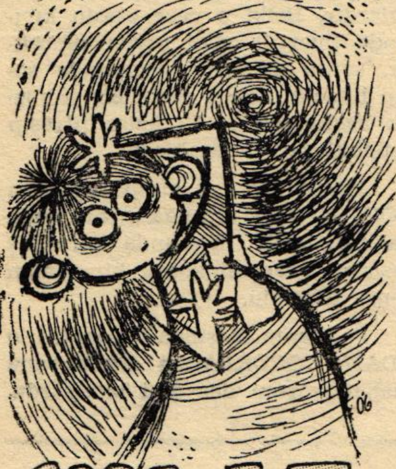
Patikanın başında yeniden o ADAM, ÇOCUKLAR'ın gittiği yana inanamıyorum der gibi bakıyordu.

GELECEK SAYIDA
Fakir OĞUZ'un
bir hikâyesi

Desen : Oğuz ARAL

JAMES PURDY'DAN
NERMİN MENEMENCİOĞLU

Desen : Oğuz ARAL

Arka merdiven altındaki fotoğraf kutusunu buluncaya kadar Paul babasına değgin hiç bir şey bilmiyordu. O günden sonra her gün, her akşam, ve ne zaman annesi Ethel telefonda Edith Gainesworth'le konuşsa, onlara bakıp durdu. Babasına her yaşta, hayatın her kademesinde, hayretler içinde baktı, baktı: önce kendi yaşında bir çocukken, sonra bir delikanlı iken, en son, ölümünden evvel ordu üniformasını giydiği zamanlarda.

Ethel ondan hep *baban* diye bahsetmişti, ama bu kelimenin göz önüne getirdiğinden bambaşkaydı, fotoğraflardaki insan.

Neden hastalanıp okuldan döndüğünü Ethel, Paul ile hiç konuşmamıştı. Önce fotoğrafları bulduğunu bilmiyormuş gibi davrandı. Ama telefonda, Edith Gainesworth'e, Paul hakkında neler düşünüyor, neler hissediyorsa, hepsini anlatıyordu, Paul da arka merdivende fotoğraflarla yanyana oturduğu yerden hepsini dinliyordu. Fotoğrafları içinde bulduğu eski ayakkabı kutularından temiz büyük iki şeker kutusuna boşaltmıştı.

«Böyle hasta bir çocuğun fotoğraflara dadanacağını bilmezmiydin,» dedi Ethel Edith Gainesworth'e. «Oyuncak yerine, top yerine, eski fotoğraflar. Allahım, ona babasından hiç lâf etmemiştim.»

Yetişkinler için bir ruhbilim kursuna devam eden Edith Gainesworth çoğu defa Ethel'e Paul hakkında öğütler verirdi, ama bu akşam fotoğraflar için hiç bir şey söylemedi.

«Annelere bir emeklilik maaşı ister.» diye devam etti Ethel. «Bütün gün el âlem karşısında ayakta dur, akşam kurtulunca ayak altında hasta bir çocuk bul. Akşamlarım gündüzlerimden kötü.»

Bu telefon konuşmaları Paul'u çok heyecanlandırırdı, ancak o zamanlar kendinden ve fotoğraflardan söz edildiğini duyardı, çünkü. Telefon zili çalar çalmaz arka merdivene koşar, fotoğraflara bakmıya başlardı, ve konuşma devam ettikçe sık sık ön odaya girer çıkar, bazan beraberinde bir iki fotoğraf götürür, kuş gibi, uçak gibi sesler çıkarırdı.

Böylece iki ay geçti; okula sanki hiç gitmemişti, ve sanki bütün hayatı telefonda Ethel'in Edith Gainesworth'le konuşmalarını dinlemekle ve şeker kutularındaki fotoğraflara bakmakla geçmişti.

Derken gecenin ortasında Ethel birden onun yok olduğunu hissetti. Kafatasında, boynunda bir sancı duyarak yataktan kalktı. Küçük çocuk yatağına gitti, Kızılderili battaniyesi de yoktu. Paul'u çağırdı, eğilip pencereden baktı. Üst katı, çocuğu çağırarak dolaştı.

«Allahım, hep dert, hep dert,» dedi. Uykulu, çılgın bir sesle, «Nerdesin, Paul?» diye tekrar bağırdı. Mutfağa indi, ama orada bulacağını sanmıyordu, çocuk hiç bir şey yemezdi zaten.

Sonra, kaç defa o arka merdivene, fotoğraflara gittiğini hatırlıyarak :

«Tabii,» dedi.

«Ne arıyorsun burada, Paul?» dedi Ethel. Sesi tatlı, fakat öyle tehdit dolu idi ki fotoğrafları koruyor gibi üzerlerine yatmış, sırtı battaniyesi ile örtülü çocuk birden uyanıverdi.

Erkek robdeşambrı giymiş bu renksiz, çirkin kadının ona baktığını görünce Paul resimlerin üzerine hırsla çöküverdi. O robdeşambrı giydiği zaman ondan bir açık sarmıç kokusu gelirdi.

Bir az sonra, «İşte buradayım, Ethel,» diye cevap verdi.

«Ne demek istiyorsun, işte burada, Paul?» dedi Ethel, ona yaklaşarak.

Çocuğu saçından yakaladı, sanki okşuyormuş gibi ileri geri salladı. Bu sallama çocuğu o kadar terletti ki, kadın nihayet koyverdi.

Koruduğu kutulara kadının nasıl baktığını gözetleyip duruyordu.

«Onların yanında olmak için mi burada uyuyorsun?» dedi kadın.

«Bilmem neden, Ethel.» dedi Paul. Sanki bir şeyin oradan kaybolması için üfürükler salıyordu.

O tatlı, sahte sesiyle, «Bilmiyorsun, Paul.» dedi. Yaklaştıkça robdeşambrın fena, bayat kokusu boğucu oluyordu.

Paul, «Yapma, yapma!» diye bağırdı.

Ethel pijamasından tutup kendine doğru çekerek, «Neyi yapma?» diye sordu.

«Bir şey yapma, bana, Ethel, gözüm ağrıyor.»

İnanmıyarak, «Gözün ağrıyor!» dedi kadın.

«Midem bulanıyor.»

Birden eğilerek iki fotoğraf kutusunu kollarına aldı.

Paul, o zamana değin en güclü, en temiz sesi ile, «Ethel!» diye bağırdı. «Ethel, benim şeker kutularım, bunlar!»

Kadın onu sanki ilk defa görüyormuş gibi baktı, nasıl zayıf, nasıl küçücük olduğunun farkına vardı; aç gırtlağından sarkan beni bir tiksinti duyarak gördü. Oğlu olduğunu anlıyamıyordu.

«Bu resimlerdir seni hasta yapan.»

«Değil, değil Ethel anneciğim.» diye bağırdı Paul.

Çocuğun alnına elini değdirerek, «Ben sana anne deme demedim mi?» diye sordu.

«Anne demedim, Ethel anneciğim dedim.»

«Sen beni bin yaşında sanıyorsun.» Sanki ne yapacağını karar-

laştırmamış gibi elini kaldırdı.

Sâkin bir sesle, «Bunlara ne yapacağımı biliyorum.» dedi.

«Yapma, Ethel,» dedi Paul, «ver onları bana. Benim onlar.»

«Söyle bakalım, neden arka merdivende yatıp uyudun, burada daha da hasta olacağını bile bile. Şimdi, hemen, söyliyeceksin bana.»

«Söyliyemem, Ethel, söyliyemem.» dedi Paul.

«Öyle ise ben de fotoğraflarını yakacağım.» dedi Ethel.

Çocuk onun bulunduğu yere kadar emekliyerek, kollarını kadının bacaklarının etrafına dolandırdı.

«Alma, Ethel, kuzum, canım, alma!»

Ethel, «Dokunma bana,» dedi. Sinirleri öyle bozuktu ki, çocuğun ona dokunması, giysileri altında bir farenin dolaşması gibi geliyordu ona.

«Kalk ayağa bakayım, bana bir küçük erkek gibi neden burada olduğunu söyle.» Fakat gözlerini kapamıştı: ona bakmıyordu.

Çocuk cevap vermek için dudaklarını kıpırdattı, ama «küçük erkek» diye ne demek istediğini anlamamıştı. Bu deyimi ne zaman duysa korkardı.

«Ne yapıyorsun bu resimlerle bütün gün, ben evde yokken, bir de bu gece? Böyle bir şey hiç duymadım.» Çocuğun bacaklarına sarılı ellerini yere düşürerek bir az uzaklaştı, fakat sanki ne yapacağını bilmiyormuş gibi o ellere yakın kaldı.

Çocuk:

«Bakıyorum, Ethel, o kadar.» diye anlatmak istedi.

Ethel şimdi yüzüne bakarak, «Konuşurken bağırma,» dedi.

Ve sonra, «Doğrusunu söyle!» diye haykırdı.

Kadının ne istediğini bir türlü anlamıyan çocuk hıçkırmaya, inlemeye başladı, fakat her şey birden ondan uzaklaşmaya başlamıştı, zaten ondan bekleneni hiç bir zaman anlamamıştı ya, artık her şey büsbütün dayanılmaz olmuştu.

«Dinliyor musun, Paul?» Kadın çocuğa çok yakındı. Dişlerinin arasından fısıldıyor, ve öyle bir öfke ile bakıyordu ki çocuk gözlerini kapattı. «Cevap vermezsen ne yapacağım, biliyor musun?»

En küçük çocuk sesi ile Paul, «Ceza mı?» dedi.

«Yok, bu sefer ceza değil.»

«Değil mi!» diye bağırdı çocuk, bu sefer yorgun gözlerinde yeni bir korku, bir hayret parlamıştı, ve kadının gözlerinin içine bakarak korkunç bir dehşetle ağlamaya başladı, çünkü koca dünyada yalnız onların ikisi vardı, o ve Ethel.

«Grace Teyzeyi nereye gönderdiklerini biliyorsun ya.» dedi Ethel, dehşet saçan bir bilgiçlikle.

Çocuğun ağlaması arttı, tükrüklerini soğuk duvarların badanalarına saçıyordu. Dönüp dönüp arka merdivenin sınırladığı yere bakıyor, sanki dışarıya bakan bir yer arıyordu gözü ile.

«Nereye gönderdiklerini hatırlıyor musun?» dedi Ethel. Hâlâ sevdiği bir çocuğun her türlü mantıksız, saygısız davranışına katlanan bir kadının sâkin, sabırlı sesi ile.

Çocuk, «Evet, evet, Ethel.» diye çılgınca bağırdı.

Gene sabırlı ve kendini tutarak, «Söyle bakalım Ethel'e, Grace Teyzeyi nereye götürdüler?» dedi.

«Küçük çocukları oraya götürdüklerini bilmiyordum.» dedi Paul.

«Sen artık küçük çocuk değilsin ki. Yaşın yeter de artar... Neden durmadan o fotoğraflara baktığını Ethel'e söylemezsen, seni de o demir parmaklıklı akıl hastahanesine göndeririz bak.»

Çok zayıf fakat delice heyecanlı bir sesle çocuk, «Neden baktığımı bilmiyorum, Ethel'ciğim,» dedi, ve kadının terliklerinin etrafındaki kürkü okşamaya başladı.

Sâkin, sâkin, «Bilmiyorsun, Paul.» dedi kadın. Çocuk sesindeki sabrın, tatlılığın tükendiğini hissetti, ve kendini bu kadının yapabileceklerinden korurcasına ellerini kaldırır gibi oldu.

«Bilmiyorum, ama, bilmiyorum.» diye bağırarak birden kolları ile kadının bacaklarına sarıldı.

Kadın sahte, bilinçli gülümsemesiyle bir adım geriledi.

«Peki öyleyse, Paul. Peki öyleyse» dediği zaman artık onunla anlaşmak, uzlaşmak mümkün değildi.

Paul kapıdan mutfağa doğru itilirken, «Nereye gidiyoruz?» diye bağırdı.

Desen : Oğuz ARAL

«Bodruma, tabii.»

Oraya hiç beraber gitmemişlerdi, ve orada başına gelebileceklerin korkusu ile çarpık çurpuk basamaklardan aşağıya hiç sendelemeden indi.

«Resimleri o kadar seviyorsan sen taşı,» dedi kadın.

Çocuk, «Yok, yok!» diye bağırdı.

Kadın resimleri uzatarak, «Al, taşı.» diye emir verdi.

Paul resimleri sıkı sıkı tuttu. Bodruma vardıkları zaman kadın kalorifer kazanının kapısını açtı. Yüzü ateşin ışığından kızgınlaşmıştı. Rob de şambrının kemerini sıktı, ve soğuk bir sesle, «Sen o fotoğrafları ateşe at, Paul,» dedi.

Şimdi bütün kâbuslar gerçekleşmiş, yaşamanın son korkusu açıklanmış gibi kadına baka kaldı.

İkisinin de tanımadığı bir sesle, «Ama onlar Babamdır!» dedi.

«Bak, sen seçtin,» dedi kadın, soğuk bir sesle. «Ölü birisini kendi annene yeğ tutuyorsun. Ya o resimleri ateşe atarsın, çünkü onlardır seni hasta eden, ya da Grace Teyzenin gittiği yere gidersin.»

O zaman çocuk odanın etrafında koşmaya başladı; Sanki bir dükkân camekânından karma karışık bir şehir sokağına kaçmış bir kuş gibi, onun ciğerlerinden çıkacağı beklenmeyen küçük sesler çıkarıyordu.

Kadın sanki boş bir odaya, «Senin maskaralıklarına katlanmıyacağım! diye bağırdı.

Fotoğrafları göğsünde sıkarak dönüp dönüp dolaşırken, bir kısmını yere düşürdü. Bunları toplamak için durdu, aynı zamanda kutuyu sımsıkı tutuyor ve fotoğrafları toplarken gücsüzlük ve aşırı acı sesleri çıkarıyordu.

Ethel ona inanmıyarak baka kalmıştı. Artık onun oğlu olduğu belli olmadığı gibi, çocuk bile olduğu belli değildi. Küçücük, yamalı pijamasının içinde, kendi sancısından kaçmıya çalışan sakat, ölmek üzere olan bir hayvancığa benziyordu.

Kadın, «Ver bana!» diye bağırdı. Çocuğun parmakları arasından bir kaç fotoğraf çekerek çabucak ateşin içine attı.

Ve sonra döndü, kutuları almak istedi.

Ama gördüğü son manzara ile dona kaldı. Çocuk yere çömelmiş, ve kutuların üzerine eğilerek tıslıyordu. Onu nasıl yola getireceğini düşünemez oldu, ve aynı anda çocuğun ağzından kalın kara iplikler döküldü — sanki canevinden acısını kusuyordu.

GEÇEN AYIN İÇİNDEN

İSTEMEZÜK — Prof. Kubalı Senato-nun locasında göründüğü zaman kalkıp dışarıya kaçmışlardı. Prof. Kubalı'nın önsöz yazdığı bir kitabı boykot ettiler. Üniversite Kubalı'yı Anayasa Mahkeme-si'ne aday gösterince bir oyuna getirip reddettiler.

Elbette istemiyeceklerdi. Çünkü, Kubalı'yı, eski efendileri de hiç istemezdi.

ASİLZADELER! — Ömer Seyfettin'i rahmetle andım. Ne zaman mı?. Bir fotografta, bugüne arta-kalmış asaletlileri bir arada, bir otelin holünde fo-tograf makinasına bakarken gördüğümde.. Ne kadar kıral, kıraliçe, prens, prenses, daha bunlara benzer anakronik yaratıklar varsa toplanmışlar, kendileri gibi bir çiftin evlenme yıldönümünü kutluyorlardı.

Baktım, baktım.. Nerede o eski azamet!. Hep-sinde bir emeklinin süklüm püklüm hali var.. Daha bir süre sanları ile yaşıyacaklar.. Zenginlikleri mi? Onlardan çok daha zenginler var şimdi; hem de ayakkabı bağı sataraktan başlamışlar işe.. Güzellik mi?. Sokaklarda onlardan çok daha güzellerine ras-larsınız?. Asillikleri mi?. O da ne imiş?. Hepimizin soyu sopu çıplak Âdem'le Havva'ya dayanıyor.

Zavallılar.. Pek «alelâde» idiler.. Hem şimdi te-nekecilikten milyoner olanlara bile kıral; bir toplan-tıda en güzel seçilenlere de kıraliçe denmiyor mu?.

İŞTE BENİ BU NUMARALARIN YIKIYOR YA! — Kimlerin işine yaradığı, hangi fikirsizliğin tem-silcisi olduğu bilinmiyen bir gazetede, şu son gün-lerde pek moda olan 7 yanlışlı karkatür.. Politikacı-ları oturtmuş masa başına.. İyi, hoş.. Ama, masanın bir kıyısında: «Zinde kuvvetler, yorgunlar!» diye sayıklıyan bir adam da var.. Bu gazete kılıklı nesne-de haftalardır eski Millî Birlik'çilerle alay ediliyor. «Bunlar kimin temsilcisi?» diye başyazı yazılırken şimdi iş bayağı karikatürlere kadar dökülmüş..

Kendi düşen ağlamaz.. Bir ihtilâli «beyaz ihti-lâl» diye renksiz hale sokanların, şimdi dudaklarını kemirerek bu yavanlıklara dayanmaları gerekiyor..

SAYI İLE Mİ? — Bir dergi, anlamını kimsenin çözemediği bir soruşturma açtı: «Şiirimizi Batıya mı götürelim? Batıyı şiirimize mi getirelim?»

Fırsat bu fırsat; herkes içindekini ortaya dökmüş: Ne demek Batı? Kendimize gelelim, kendi-mizi bulalım? Batı taklitçiliği yeter! Öz kaynakları-mıza dönelim?.

O öz kaynakları biz bin yıl önce öyle bir yitir-mişiz, kurutmuşuz ki yeniden bulmamız olanaksız.. Asyalı iken, tutmuşuz Arabistanlı olmuşuz.. Arabis-tanlılıktan kurtulalım diye elimizi Batıya uzatmışız.. Ha kurtulduk, ha kurtulacağız derken Batı bizden uzaklaşıp duruyor. Şiirde öz kaynağımız nedir aca-ba?. Divanlarda küflenmiş divan şiiri mi?. Aynı u-yakları kekeliye kekeliye hızını bulamamış halk şiiri mi?.

Başımızın ucunda Batılı hakemler habire sayı-yorlar; bir türlü kendimize gelemiyoruz.

ŞİŞE-CAM — Metin Eloğlu'nun resim sergisin-de, ziyaretçilerden biri, şişelerin bir araya getiril-mesinden ortaya çıkmış bir kompozisyonu işaret ederek, ressam-ozana: «Bu tablo mesleğinizle pek ilgili!» dedi.

Eloğlu, hiç bozmadı. Omuzlarını kaldırarak: — Yoo, dedi, neden mesleğim olsun? Ben hiç şişe-cam fabrikasında çalışmadım.

PAŞA DA SOLCU İMİŞ! — Bir milletvekili, bel-ki de senatör; İsmet İnönü'ye ver yansın etmiş; hı-zını alamamış: «O zaten solcudur!» demiş. Hani şu, İkinci Dünya Savaşı'nın sonunda, Rusya'nın Doğu illerimizden isteklerde bulunduğu, Türkiye'nin kü-çük parmak gibi ortada yapayalnız kaldığı günlerde, bu isteklere kulak vermiyerek dünyaya parmak ısır-tan İsmet İnönü!

Nadir Nadi, 10 mayıs günlü Cumhuriyet'teki baş-yazısında bu acayip olayı ele almış, enine boyuna tartmıştı. Arada, «solcu» deyiminin karıştırıldığını da anlatmış..

«Solcu» lâfı gerçekten artık çoluk çocuğun di-linde söylene söylene aşındı, anlamını yitirdi. Hani eskiden, ipsizler polislere «aynasız» derlerdi. Şimdi solcu'nun da bu «aynasız» deyiminden ayırdı kalma-dı. Kim kimi sevmezse ona: «Solcu» deyip geçiyor..

İŞİN KOLAYI! — Ankara emniyetinden Fakir Baykurt'a tenbih geçmişler: «Sinemalara gitme! Or-talıkta dolaşma! İşimizi güçleştiriyorsun!»

Saldırganlar o denli arttı ki emniyet bunları a-rayıp bulmaktansa, saldırıya uğrayacaklara «Ortada görünme!» demeyi yeğ buluyor.

Polislik bu ise, iş kolaylaştı demektir.

KIRK GÜN KIRK GECE — Yunan prensesi ev-leniyor. Bu satırlar çıkıncaya kadar belki de evlen-miştir. Atina'dan bir Türk gazetecisi yazıyor: «Pren-sesin gelinliği bir sürpriz olacak.. Saray sözcüsü, ka-mu oyuna açıklamaktansa sürpriz olması daha iyi, diyor!»

Gel de rahmetli Cemal Nadir Güler'i anma!. Yıl-başı gecesi hazırlıklarını gazino reklâmlarında sey-reden iki çöpçü konuşuyor: «Ulan Ehmet, gel senin-le bu gece şu gazinoya girelim de birer danslı çay içelim, kotiyon yiyelim!» Öteki cevabı yetiştiriyor: «Ulan beni mi gorhutacaksın! İstersen sürpriz de yeriz?»

Acaba Yunan prensesinin sürpriz gelinliği Yu-

Hayret Bey Ankara Akşamında

Güzelim Mart ayı kediler
oğlan kızın penceresinde ıslık
iki iki daha dört
destur hemşeri — bu yol nere gider

Yazıyooor
aşk uğruna cinayet
bir kilo ıspanak tazesinden
ne demiş ne demiş
vay sen ha
doğuda açlık
ismi lâzım değil alçağın biri
bilirim
bir tatlı huzur almıya geldik
çüş
şehrin manzarası
arzı hürmet ederim beyefendi
yoo ben eşek değilim
canım kardeşim memleket
of kadına bak
bizim moruk tutturmuş
mambo İtalyano hey mambo
önüne bak ulan
iktisadî konuları bir yana bırak
akşama napıyoz
ilâhi Dürdane
aa anne bu ne
dün gece kasığım
yetmiyor kardeşim
elime geçen 450
askısız sütyen benimki
tamam
bir kere yörüngesine girdi mi
bayılırım Brijit Bardo'ya
yollar çamur
boş veeer
ulusa bir kişi
ulusa bir kişi

Ulus dediği millet
ah ulus ah millet

Suat TAŞER

Yeni Yayınlar

(15. Sayfadan)

anlatılanların doğru olup olmadıklarını bizim kuşağımız pek bilemez, ancak, kendilerine öğretilenlere uymadıklarını belirtmekle yetinebilir; fakat, yukarıya aldığım satırların çete başkanlarından ya da alaturka ordu kumandanlarından birinin değil de doğrudan doğruya Mustafa Kemal'in portresi diye verildiğini söylersem konuyla ilgili kişilerin kitabı tartışma konusu edinmelerinin nasıl bir ödev olduğu iyice anlaşılır.

1338 tarihini taşıyan «İzmir'den Bursaya» adlı bir kitap var. Bu kitapta Halide Edip, Yakup Kadri, Falih Rıfkı ve Mehmet Asım'ın Kurtuluş savaşındaki Yunan mezalimini bütün çıplaklığıyla anlatan yazıları yer alır. Halide Edip şimdi anılarını yayınlarken bu mezalimle ilgili gözlemlerini eski düşmanlıkları, kinleri uyandırmamasına çalışarak anlatmış. Bu ölçülülüğün kitabın olumlu yönlerinden biri olduğunu belirtmeliyim.

Halide Edib'in yazılarında dil titizliği olmadığı, türkçenin birçok yerde yanlış kullanıldığı öteden beri bilinir. Türkün ateşle imtihanı'nda da böyle bozukluklar görülüyor. Ayrıca yer yer anlatım yapmacıklığına da düşülmüş. Dolaysız, yalın anlatımlı sayfalar arasında dolambaçlı, yapmacıklı bölümlere yer verilmesi yadırganıyor doğrusu. Bunca yılın deneylerini geçirmiş bir yazardan daha ustalıklı bir anlatış beklenirdi.

Türkün ateşle imtihanı son günlerin en ilginç kitaplarındandır. Halide Edip anlattıklarıyla kendi değerlendirişlerini de koymuştur ortaya. Son sözler arasında Mustafa Kemal için «O'nun devrinde eziyet çekmişlerin bile, kalplerinde yeri vardır» demesi bir yakınma tonu taşıyor ve bunları söyleyiş daha öncekilerin kefaretini ödeyişe benziyor.

---

nan halkının karnını doyuracak çeşitten mi? Hele bizim gazetelerin okuyucularına bundan düşecek pay nedir?

TATSIZ KABAK — Ulunay'ın yazılarına kimi zaman ilişiriz. Ama, doğrusu, Milliyet'in 28.4.1962 günlü sayısında çıkan, Elizabeth Taylor'a seslenerek «Artık kabak tadı verdiniz!» diyen yazısı çok tatlıydı. Daha nice nice rezalet koparsa bir gün muhakkak, ama muhakkak unutulacak olan günün modası sinema yıldızının adamın biriyle düşüp kalkmalarını ballandıran gazete haberleri tatsız kabaktan da tatsız hale gelmişti.

HANGİSİ? — Eski bir edebiyat öğretmeni ve D. P. milletvekili, bilinen gazetelerden birindeki bir tümcelik fıkrasında, İnönü'yü Abdülhamid'e benzetecek olmuş. Övmek mi istemiş, yermek mi? Çünkü, bu zatın da bağlı bulunduğu takım, Abdülhamid II. i de büyük bir saygı ile «Abdülhamid Hân» diye anar.

MESLEK — Ünlü bir futbolcunun evlenme töreni süslü gazetelerin birinci sayfalarında yer aldı. Dost yazarlarından biri, geline bakarak; «Yahu,» dedi, «şimdi bu kızcağız bu çocukla evleniyor ya, çocuk ne ile geçinir? Geleceğini sağlamış mı?» Birisi karşılık verdi. «Futbolcu yahu!» Öetki kaşlarını kaldırdı: «Karısını ne ile geçindirecek diye düşünüyordum da!»

TERSİNE DÜNYA — Bir milletvekili, affı istemiyenlere «sadist» diyor. Eski bir ozanın şu dizesi tam bugünler için:

«Sorsalar mağdurunu gaddaar kendin gösterir!»

RESMİN DİLİ:

GÖZ VE US

Resim, göz organının yordamile duygumuzun olduğu kadar, su götürmezki us'umuzunda özlü bir yemişidir. Léonardo Da Vinci *bu zorlu sanatın sadece göz ve duygu ile başarılamıyacağını, us ve bilim ile yapılabileceğini bundan yüz yıllar önce ispat etmişti. Resmin öyle bir dili vardır ki her kula bir şey söylemez. Onunla ancak bilgi ile çakan bir zekânın parıltısı içinde konuşulabilir. Bilginin, önünü aydınlatmadığı, bir göz, bir sanat eseri karşısında tekelcidir, eşyayı kendi yapısının ve objektifinin alışık olduğu biçimler ve renkler içinde görmek ister, bunu bulamadığı bir sanat yapıtında us'un eşyaya karıştırdığı değişikliğe yani doğanın bittiği yerden asıl sanatın başlayışına kızar. Bir kübik eserde kompozisyonu sağlayan şeyin klâsikler hattâ, daha öncekilerde olduğu gibi Altın Bölüm denilen bir hesaba, bağlı olduğunu göz bir türlü göremez. Bir* Rembrandt'tan, *bir* Van Gogh'un, *bir* Rubens'*ten bir* Renoir'ın, *bir* Greco *ve* Toussin'*den bir* Çézanne'ın *çıkışını göz daima yalanlamış, us daima kabul etmiştir, bütün yüzyıllar boyunca Resim sanatını biteviyelikten kurtaran, değişmezliğin cehenneminden, değişikliğin cennetine ulaştıran hep odur.*

Eşref ÜREN

Şey

K*im kodu yöreme gitti bu güneşli böcekleri*
Islak otlara yakışan sonra beyaz ellerine
Kim etti allak bullak bu düzeni buyruksuz
Kapısız penceresiz gök kadar uçsuz

Severken dellendim çiçeklerin aynasında
Gâvuruna dellendim fır döndürüp geçmişimi
Yeniyken daha bir ay - aydınlık gezmelerde
Seni buldum gene sıcak yittiğin yerde

Cevdet ATMACA

Kıyamete Evcimen

K*arardı uçları gecenin,*
Duyuyorum kavşaklarda âşk soyanları.
Kocamış nehirleri biriktiriyor yalnızlığım

Bir mızrak dayanıklılığımı biliyor,
Bekliyordum tükensin uçları soygunların
Bilinir, çiçeklerin evcimenliğidir beni solduran

Yıllar eskitmiyor fiyakasını ölümün,
Kuştüyü bir yaradır bizi koruyan

Nihat ZİYALAN

Wolfgang Borchert (1921—1947)

Wolfgang Borchert son kuşak Alman edebiyatının en ilginç kişiliklerinden biridir. 26 yaşında savaşta yakalandığı hastalıklardan ölmüştür. Savaştan önce oyunculuk yapmış, şiirler, öyküler yazmış, en verimli çağında savaşa çağrılmıştır. Alman askerlerinin binbir acı, buruk öyküsünü soğuk sessizliğinde donduran Sibirya'da ağır yaralanmış, mektuplarında savaş ve devlete karşı sözcükler kullanmak suçuyla Nürnberg askeri hapishanesinde yatmıştır. Ölüme mahkûm edilmişse de sekiz aylık hapishane hayatından sonra askere duyulan ihtiyaçtan ötürü yeniden doğu cephesine gönderilmiştir. Sonunda adamakıllı kötüye giden sağlık durumu yüzünden çürüğe çıkarılmıştır. Hamburg kabarelerinde şiir okuyarak karnını doyurmağa çalışmış ama susmayı bilemediği için Berlin — Moabit hapishanesine atılmıştır. Savaş bitince 1945 te yürüyerek yıkıntılar kenti Hamburg'a dönmüştür. Yüksek ateşli bir hastanın dönüşü. Bir süre kabarelerde reji asistanlığı yapmaya, şiirler, öyküler yazmaya devam etmişse de yaklaşan ölümü sezen dostları, İsviçre'de bir dinlenme evine yatmasını sağlamışlardır— çok geç kalan bir yardım. Borchert ölümle savaştığı bu iki yılı, savaşın dehşetini, umutsuz, inançsız savaş sonrası insanının dramını yüksek bir duygu ve şiir gücüyle anlatan öyküler, manifestolar yazarak geçirmiş, bir destan sayılabilecek tek oyununun (Kapıların Dışında) Hamburg'da ilk sahneye konuşundan bir gün önce ölmüştür. «Das ist unser Manifest»: Bizim Manifestomuz Budur. adlı düz yazısına şöyle başlıyor Borchert :

«Miğferleri çıkarın, çıkarın onları : kaybettik!

Bölükler çözüldüler. Bölükler, taburlar, ordular. Büyük ordular. Ama ölü ordular, onların orduları ayakta şimdi, yalnızca ölülerin orduları. Bitmek tükenmek bilmez ormanlar gibi: karanlık, mor, seslerle dolu. Dona kalmış eski çağ hayvanları denli dikilip duruyor toplar. Çelikten, doyumsuz hınçlarıyla mor. Ve miğferler paslanıyorlar. Çıkarın paslanmış miğferleri: yenik düştük. Şimdi çanaklarla süt peşinde sıska çocuklarımız. Sıska sütün. Çocuklar mor soğukta. Ve yoksulluğunda mosmor süt» *S. N.*

WOLFGAG BORCHERT'DEN
SEVGİ NUTKU

Ufaklık Mozart

Sabahın dört buçuğundan gece yarısına dek. Her üç dakikada bir geçerdi tramvay. Her geçişinde biletçi kadının tramvay mikrofonuna, Lehrter Sokağı! diye bağıran sesi gelirdi bize. Lehrter Sokağı. Lehrter Sokağı. Ta bize gelirdi. Sabahın dört buçuğundan gece yarısına dek. 800 kez: Lehrter Sokağı, Lehrter Sokağı.

Pencerede dururdu Liebig. Gün doğar doğmaz. Öğlenleri. Karanlık basana dek. Ve bitmeyen akşamlarda: Lehrter sokağı, Lehrter Sokağı. İşte yedi aydan beri duruyor pencerede, kadına bakıyor. Orada bir yerde olmalı o. Güzel bacaklarla belki de. Göğüslerle. Kıvırcık saçlarla. Göz önüne rahatça getiri-

lir. Başka şeyler de düşünülür sonra. Saatlerce oraya bakardı Liebig. O şarkının geldiği yere bakardı. Bir tesbihi çekerdi beyni. Her tanede yakarırdı Liebig: Lehrter Sokağı. Lehrter Sokağı. 800 kez hergün. Ve yedi aydan beri pencereden kadına bakıyordu Liebig. Çünkü rahatça göz önüne getirilirdi o. Güzel bacaklarla belki de. Dizlerle, Ve çok çok saçlarla. Uzun, sonsuz uzunlukta, sonsuz gecelerin uzunluğunda. Ona bakardı Liebig. Yoksa Breslau'a mı bakardı? Ama bir kaç kilometre uzaktaydı Breslau. Liebig Breslau'lıydı. Geceleri Breslau'mı görürdü? Yoksa o kadına mı yakarırdı. Lehrter Sokağı, Lehrter Sokağı. Bitmeyen bir tesbih. Güzel bacaklarla. Lehrter Sokağı. 800 kez. Ve göğüslerle. Gün doğar doğmaz. Ve sonsuz, sonsuz akşam saçlarıyla. Lehrter Sokağından Breslau'a. Düşlere. Breslau'a. Bres Breslau Sokağı. Breslau Sokağı. Herkes insin. Herkes - herkes - her - her - Bres - Lau.

Oysa Pauline taburesinin üzerinde kambur oturuyor, tırnaklarını hohluyordu. Sonra pantolonuna sürüp parlatıyordu onları: Hep yapardı bunu. Aylardan beri. Pembe ve parlaktı tırnakları. Pauline Homoseksueldi. Cephede sıhhiye eriymiş. Yaralılara fazla yakınlık göstermiş. Bize, onlara sadece puding pişirdiğini söylerdi. Sadece puding. Bu yüzden iki yıl hapis cezası yedi. Paul'dı asıl adı. Biz ona Pauline derdik tabii. Tabii. Zaten o da bir şey demiyordu buna. Duruşma dönüşünde yakındıydı: Güzelim paracıklarım. Güzelim paracıklarım. Yaşlılığımda ne çok işime yarayacaklardı. Ne çok yarayacaklardı. Sonra unuttuydu. Kendini hapishaneye uydurduydu. Aptallaştıydı. O zamandan beri işte hep tırnaklarını parlatıyordu. Bir tek bunu yapıyordu. Açıkça bir tek bunu. Ve daha aylar, hapishanede bir yer boşalana dek bunu. O kadar uzun parlatıyordu Pauline.

Dışarda, duvarların ötesinde, tramvayın kadını sekiz yüz mısralık şarkısını söylüyordu. Sabahın dört buçuğundan gece yarısına dek söylüyordu. Saçlarıyla, göğüsleriyle söylüyordu. Hücremizin içine bu aptal şarkıyı, günlük şarkıyı, yaşam karşısını, aptalca: Lehrter sokağı, Lehrter Sokağı. Rahatça göz önüne getirilirdi o. Bu şarkının kadını. Belki öperken delice dudaklarını ısırırdı adamın. Belki inlerdi hayvanca. (eteğini sıyırmak isteyene, Lehrter Sokağı, Lehrter Sokağı, diye karşı koyardı.) Belki de, Belki de büyük büyük açardı gözlerini, yüzer gibi açardı akşamları baştan çıkarıldığı zamanlar. Belki de sabah karanlığında ıslak çimenler gibiydi kokusu: Öylesi soğuk, yeşil, güzel ve öyle, evet, ve öyle— ah, bu kadın 800 kez şarkısını söylerdi hergün: Lehrter Sokağı Lehrter Sokağı. Ve kimseler gidip boğmazdı onu. Düşünmezdi bizi kimseler. Gırtlağına dişlerini geçirmezledi. Hiç, ama hiç, hayır ' ama, çünkü tramvayın kadını, o dünya özlemi şarkısını, o duygulu, sersem, bu doyumsuz Lehrter sokağının şarkısını söylüyordu boyuna.

Başdönmesiz günler de vardı. Bayram —şenlik — sadece pazar günleri; pazartesileri. Çünkü pazartesileri traş olmamıza izin veriliyordu. Erkeksi günlerdi bunlar, güvenilen, gençleşilen. Haftada bir hakkımızdı bu. Pazartesilerdi. Sabun kötü, su soğuk, jiletler berbat, kördü. (Adam buna biner de Breslau'a at koşturur diye küfrederdi Liebig. O hep Breslau'a at koşturrurdu, tramvaydaki kadınla da) Öyle kördü jiletler. Ama pazar günleriydi bunlar, bu pazartesileri Çünkü pazartesileri gözaltında traş olmaya izin veriliyordu. Sonra hücre kapımızı açık oluyordu. Truttner kucağında saatle dışarda oturuyordu. Kaba saba, çok sesli, camı çizikli bir saatti bu. Onbaşıydı Truttner, mide hastası, 54 yaşında, aile babası ve dünya savaşında bulunmuş biriydi.

Ve öfkeliydi. Bu yaşamdaki yeri öfkeliydi. Çocuklarıyla öfkeli değildi muhakkak. Ama bizimle öyleydi. Bizimle hattâ çok öyleydi. Saçmaydı bu. Ve pazartesileri biz traş olurken hücre kapısının önünde elinde saatle oturur, topuklarıyla (tabii demirciydi topukları) bir Prusya marşına tempo tutardı. Bu yüzden yüzümüzü keserdik. Sabırsızlıktan tempo tuttuğunu bilirdik. Traş olmamıza içerlediğini. Traş olmak şen kılardı insanı çünkü. Bu yüzden canı sıkılırdı biz traş olurken. O tatsız saate bakardı durmadan ve sabırsız marşlara tempo tutardı. Üstelik tabanca cebini açık bırakırdı. Bir aile babasıydı ve açıktı tabanca cebi — ne gülünçtü.

Aynamız yoktu tabii. Aynayla damarlarını kesebilirdi insan. Hakkımız yoktu buna, böyle keyifli bir ölümle ölmeye hiç hakkımız yoktu. Birer parlak çinko parçası çivilemişlerdi dolaplarımıza. Seçerdi insan bunlara baktığında kendini gerektiği zamanlar. Tanımazdı. Yalnızca seçerdi işte. Ve iyiydi bu insanın kendini tanımaması. Çünkü biz nasıl olsa tanıyamıyacaktık. Bu çinko parçalarını çivilemişlerdi dolaplarımıza, vardı dolaplarımız. İçinde yemek çanaklarımız dururdu, dörder adet, aliminyumdan. Yuğrulmuş, çizik. Yamru yumru, bekçi köpeklerini ansıtan. Berbat yazılıydı birinde ve: yarın daha yedi ay. Çaprazlarla bir takvim kazılıydı ötekinde ve sekiz kere Elisabeth. Birindeyse sadece: Hep çorba, sözleri kazılıydı. O kadar. Bunu yazanın hakkı vardı. Pauline'nin çanağına bir çift sarkık göğüs resmi çizmişti biri. Pauline çorbasını her bitirişinde sırıtırlardı bu sarkık göğüsler Pauline'e. Zavallı Pauline. Ona göre şeyler değildi bunlar. Ama buding pişirmişti işte. Ve suçluydu. Bu yüzden zayıflıyordu belki de. Belki o denli iğreniyordu göğüslerden.

Dün akşam Mozart mavi gömleğini fırlattı bana. Bana lâzım değil artık, dedi. Bu gün duruşması vardı. Bu sabah duruşması. Alıp götürdüler onu. Bir radyo çalmışım, dediydi bize. Ve şimdi onun mavi gömleğiyle çinko aynada kendimi seyrediyordum. Pauline bana bakıyordu. Gömleğe seviniyordum. Dezenfekte edilirken dikişleri açılmıştı benimkinin. Şimdi bir gömleğim vardı. Açık mavi yakışıyordu bana. Pauline de öyle söylüyordu Ben de öyle buluyordum. Mavi iyi gider bana. Yalnız yakasını kapatamıyordum. Mozart ufak tefek bir adamcıktı. Yeni yetişen bir oğlanın boynu vardı onda. Kalındı benimki. Açık bırak yakasını! dedi Liebig pencerenin ordan, böyle solculara benziyorsun. Ama böyle göğüs kılları görünüyor, dedi Pauline. Bu aklı çeker, diye cevap verdi Liebig tramvay kadınının sesine diktiği gözleriyle.

Gerçekten şaşılacak kadar ufak tefekti Mozart. Genç bir oğlanınki gibiydi boynu (derdi hep Pauline) Sonra macar usulü çorbamız geldi. Biberli sıcak suydu bu. Yanardı insanın midesinde. Doymuş sanardı insan kendini ve önemliydi bu. Ama yüzlerce defa dışarı çıkmak ge-

rekirdi. Yemek sırasında Mozart duruşmadan döndü. Duruşmıa vardı. Dört saat. Biraz sıkıntılı görünüyordu Mozart. Truttner hücre kapısını açıp içeri saldı onu. Ama kelepçelerini çözmedi, şaştık. Ne ceza verdiler, diye sorduk üçümüz birden heyecandan kaşıklarımızı masaya bırakıp. Boğaz ağrısı, diye cevap verdi Mozart ve biraz sıkıldı bunu söylerken. Onu anlamadık. On başının tabanca cebi açıktı. Dev gibi duruyordu hücre kapısında. Oysa en fazla 1.70'di boyu. Hadi toplayın eşyalarınızı Mozart. Mozart eşyalarını topluyordu. Bir sabun. Tarak. Elbezi. İki mektup. Bu kadardı eşyası. Çok sıkılıyordu. Söyleyin bakalım meslekdaşlarınıza karıştırdığınız haltları, ılgilendirir onları sanırım. Sarsıldı Mozart Çok kötüydü görünüşü Truttner'in bunu söylerken. Evinde böyle görünmüyordu muhakkak. Sıkılıyordu Mozart. Çavuş üniforması giydim— diye başladı Mozart çok hafif bir sesle. Oysa— diye destekledi Truttner.

Oysa neferdim.

Devam Mozart, daha.

Binici nişanı taktım.

Oysa Mozart, oysa—

Oysa sadece doğu nişanı takabilirdim.

Devam Mozart.

İznimi uzattım—

Sadece birkaç gün, değil mi Mozart, birkaç gün?

Hayır onbaşım.

Ya Mozart, ya?

Dokuz ay, onbaşım.

Ne demektir bu Mozart, izin uzatmak?

Hayır.

Nedir?

Bayraktan kaçmak onbaşım.

Tamam, Mozart, doğru. Daha bize sunacak nelerin var bakalım?

Radyoları aldım.

Çaldın Mozart.

Çaldım Onbaşım.

Kaç tane küçük Mozart, kaç tane? Bakın meslekdaşlarınız ilgileniyorlar.

Yedi.

Nasıl Mozart?

Gizlice.

Yedi kere mi Mozart?

Hayır onbaşım onbir.

Ne demek onbir Mozart? Açık konuş.

Onbir defa çaldım.

Böyle güzel işte Mozart. Böyle iyi. Bu kadar değil mi Mozart. Hep si bu kadar?

Yaşlı kadın—

Ne var Mozart. Neymiş o yaşlı kadın?

İttim onu—

İttin, Mozart?

Yere düşürdüm.

Öyle mi Mozart, sonra? Meslekdaşlarınıza anlatsanıza. Merak ediyorlar. Heyecandan sesleri çıkmıyor. Aptallaştılar. Hadi Mozartçık. Ne oldu yaşlı kadına.

Öldü, dedi Mozart kısık bir sesle. Çok çok pesten. Öl-dü. Çok sıkılıyordu. Sonra onbaşıya baktı. Onbaşı dikleşti.

Eşyalarınız hazır mı?

Evet.

Nasıl denir?

Evet onbaşım.

Vaziyet alın.

Mozart ellerini pantolonunun dikişlerine yapıştırdı. Onbası da.

Şöyle dedi onbaşı :

Siz de bilirsiniz ki kaçma durumunda silâh kullanacağını.

Tabanca cebi açıktı. Aynı pazartesileri, traş sırasında olduğu gibi.

Hadi. Mozart elimizi sıkmak istedi. Ama bunun için çok sıkılıyordu.

Aslında hep biraz sıkılgandı o Küçük, ufaklık bir adamcıktı.

Genç bir oğlanınki gibiydi boynu. Şarkı söylerdi akşamları bazı.

Karanlık basınca. Aydınlıkta utanırdı. Berberdi. Çocuk elleriydi elleri.

Caz müziğini severdi. Kaşıklarımızla çanağında caz çalardı bize.

O yüzden Mozart derdik ona. Gömleğin, demiştim. Gömleğim? Biber çorbamızın dumanı arasından güldüydü bize. Boğazım ağrıyor ya, dediydi.

Sonra işaret parmağıyla üniformasının yakası boyunca bir yarım daire çizdi. Soldan sağa. Truttner kapıyı kapadı sonra.

O akşam çiş kovamızı kapıya bıraktığımızda onbaşı öğle yemeğimizi içinde gördü ve bunu anlamadı.

Bu yıl Devlet Tiyatrosu'nda en çok tutulan ve sevilen eser, «Ağaçlar Ayakta Ölür» olmuştur. Bunun da başlıca nedeni takım olarak iyi bir oyun çıkarılmasıdır.

Macide Tanır, Gülgün Kutlu ve Nihat Akçan, «Ağaçlar Ayakta Ölür»ün bir sahnesinde görülmektedir.

Küçük Tiyatro'da oynıyan «Göç»ü görenler, birtakım sorunların gecikmiş bir romantizm örtüsü altında verilmek istendiğine tanık oldular. Sanatta, gerçeklerin ve gerçek nedenlerin bir yana bırakılarak gözü ıslak bir romantizme kayılması yadırganıyor. Hele sahneye çıkarılarak hayatlaştırılan bir eserde bu eksikler büsbütün beliriyor.

«Göç»te anlatılmak istenen; Anadolu'dan gelen ve çeşitli eğri yollara saparak para tutan cahil, ama kurnaz kimselerin, eski İstanbul terbiyesi ile büyümüş, çelebi İstanbul'luları Anadolu'ya göç etmek zorunda bırakması olayıdır. Nitekim, türlü dolaplarla, kapıcısı bulunduğu apartmanın yavaş yavaş sahibi olma yolunu tutan bir Anadolu'lu, apartmanın orta halli kiracılarını birer birer yerlerinden etmekte, onların Anadolu yolunu tutmalarını seyrederken, sırtında yorganı ile İstanbul'a gelen köylüleri de «İstanbul'un yeni hemşerisi!» diye onurlamaktadır. Sanki kapıcı, sistemli bir çaba ile, İstanbul'un insanlarını değiştirmektedir. Evet.. Köylerden şehirlere bir akın vardır, ama, bunu bu biçimde mi açıklamak doğru olur? Sosyologlar acaba «Göç»teki «tez»i nasıl karşılayacaklardır? Yolunu bularak yükünü tutan bir iki «kapıcı»nın yanısıra, caddelerde yürüyüşe çıkan binlerce «işsiz» köylüyü görmezlikten gelebilir miyiz? Bu adamları şehirlere iten, kapıcı olarak girdikleri apartmanların yarın sahibi olmak isteği, hırsı olmasa gerek!

Oyunda dikkati çeken bir nokta da, bugünün gençliğini, aşırı havaî, aşırı maddeci, saygısız, umursamaz olarak gösteren sahnelerdir. Günün -yetkisiz ağızlardan ve kalemlerden- hırpalanma payını alan gençliği, oyunda da unutulmamış.. Yine o ıslak gözlü romantizm de burada, eski İstanbul'lu ile yeni genci birbirinden, basit çizgilerle göterilen ayrımlarla uzaklaştırıyor. Gerçeğe aykırı bir gösteriştir bu.. Hele, gençlerin otobüslerde yaşlılara yer vermediği yana yakıla öyle bir anlatılıyor ki, insan tiyatrodan çıktıktan sonra otobüste ister istemez gençlerle yaşlıları araştırıyor, üzüntülü bir sahneyle karşılaşmak istenmiyor. Garip bir tesadüfle, o gece otobüste bir genç kalkarak yerini yaşlı bir adama bırakmıştı.

Bu oyun ve oyundaki iki nokta; küçük bir örnektir. Seyirci, her gün içinde bulunduğu, kaynaştığı gerçeklere uymıyan, derinlere inmiyen yargıları sanat eseri halinde karşısında görünce tedirgin oluyor. Oysa, sanata inanmak istiyor.

Türk Dil Kurumunun İlk Açık Oturumu

«DİLDE ÖZLEŞMENİN SINIRI NE OLMALIDIR?»

Türk Dil Kurumunda geçen yılın sonlarına doğru kurulan Tanıtma Kolu verimli ve yararlı bir çalışmaya yönelmiş görünmektedir.

Bu çalışmaların en ilgi çekicilerinden biri, Türk Dil Kurumu'nun ilkin bir açık oturum düzenlemiş olmasıdır. Bu ilk açık oturum 19 Mayıs da İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi A - 3 anfisinde yapıldı.

Açık oturumun konusu «Dilde Özleşmenin Sınırı Ne Olmalıdır?» dı. Güzel bir havada üstelik 19 Mayıs gösterilerinin de yapıldığı bir günde bir anfiye sıkışıp da saatlerce dil üzerine konuşmalar dinlemek doğrusu istenirse her babayiğitin harcı değildi. Bu düşünce açık oturumun pek de ilgi çekmiyeceği sonucuna götürüyordu kişiyi. Açık oturum sabah saat 10 da başlıyacaktı. Çok kimse umutsuzdu. Saati de uygunsuz bulanlar çoktu. Gelgelelim bütün bu sanılar boşa çıktı. Oturum tam saatinde başladı. Anfi baştan sona dolmuştu. Bu hayret verici olumlu bir sonuçtu.

Açık oturumu yönetme görevi Türk Dil Kurumu Yönetim Kurulu üyesi Ord. Prof. İlhami Civaoğlu'na verilmişti. Civaoğlu, dört saat süren açık oturumu başarıyla yönetti.

İlkin Kurum Başkanı Prof. Dr. Tahsin Banguoğlu bir açış konuşması yaptı. Ele alınan konunun çetinliğini belirtti ve bu konu üzerinde düşüncelerini açıkladı. Dil Devriminin gerekliği ve önemi üzerinde durdu. Bundan sonra Agâh Sırrı Levend, Tanzimattan bu yana Türk Dilinde arılaşma evrelerini özetliyen bir konuşma yaptı. Levend'in konuşması ilgiyle izlendi.

Bundan sonra sıra açık oturumculara gelmişti. İlk sözü Kurum adına, Derleme-Tarama Kolu Başkanı Ömer Asım Aksoy aldı. Aksoy, Kurumun genel tutumunu ana çizgileriyle anlattı. Özleşmenin niçin gerekli olduğunu belirtti. Aksoydan sonra sayısı 15 i bulan konuşucular söz alarak konuyu kendi açılarından ele alarak görüşlerini belirttiler. Genellikle genç kuşaktan ve özleşmede aşırıcılıktan yana olanlar konuştular. Bu yüzden karşı düşüncelerin çatışması pek olmadı. Konuşmasında karşı gibi görünen tek kişi Edebiyat Fakültesinden Dr. Muharrem Ergindi. Ergin de özleşmenin gerekliliğini kabul ediyor ancak bunun bilimsel yöntemle yapılmasını istiyordu. Yer yer genç sanatcıların tutumlarına ve dile karış malarına karşı çıkıyordu. Doğrusu istenirse Ergin bir bilim adamı olarak konuşmalarında başarı sağlıyamadı. Polemiğe çok yer vermesi iyi olmadı. Konu üzerinde düşüncelerinin belirtenler arasında en çok ilgiyi toplıyan ve uzun uzun alkışlananlar Aziz Nesin, Konur, Hikmet Dizdaroğlu, Asım Bezirci, Cavit Orhan Tütengil'di. Bazı kişiler de gereksiz konuşmalar yaptılar. Bütün sorun, kürsüye çıkıp konuşmuş olmaktı. Bunlar da, oturumun neşesi-

Sanatçılar

ni sağladılar.

Açık oturum umulduğundan da ha düzgün ve düzenli geçti. Bu ilk deneme, bu çeşit açık oturumların daha sık yapılması düşüncesini pekiştirdi. Tanıtma Kolu, bütün konuşmaları banda aldı. Bunlar gözden geçirildikten sonra bir broşür olarak yayınlanacaktır.

Türk Dil Kurumunun Ankara'da da buna benzer bir açık oturumun hazırlıklarına başlaması çok sevin diricidir.

Dil Devrimin çeşitli yönlerini halkoyu önünde açıkca tartışmak, bu tartışmaların sonuçları üzerinde düşünmek ve yararlanmak dil bilinciyle sevginin gelişmesi ve yayılması bakımından büyük önem taşımaktadır.

Türk Dil Kurumunun bu gerçeği kavramış ve böyle çalışmalara yönelmiş olmasını mutluluk sayıyoruz.

DEVLET KONSERVATUARI BALE BÖLÜMÜ TEMSİLLERİ :

Devlet Konservatuarı Bale Bölümü Öğrencileri 25 ve 27 Mayıs 1962 günü gecesi saat 21.00 de GISELLE balesini temsil ettiler. Bu temsile Devlet Operası Bale Sanatçılarından katılanlar da vardı. Daha önceleri Devlet Konservatuarı sahnesinde de seyrettiğimiz bu oyunu, bu kez daha da alışılmış, daha da yerleşmiş bulduk. Eseri sahneye koyan Molly Lake ve Travis Kemp, oyunu bir okul temsili olmaktan çıkarmak için büyük gayreller harcamışlardı.

«Teknik arıza»lar dışında oyun, seyredenlere Türk Balesinin geleceği üzerine büyük umutlar verdi. Özellikle, Devlet Konservatuarı Bale Bölümünden Sait Sökmen ve Devlet Operası Balesinden Meriç Sümen çıkardıkları başarılı oyunlarla haklı olarak alkışlandılar. Oyun bütün olarak başarılı idi.

Oynıyan her dansçı üstüne düşeni yaptı. Nişanlı Çift'te İnci Tuğ

«Gisselle» den bir sahne : Meriç Sümen ve Sait Sökmen.

ile Tanju Tüzer ve «Hortlaklar Kraliçesi»nde Gülcan Tunççekiç, başarı çizgilerini bozmadılar.

Ancak bizim özellikle üzerinde durmak istediğimiz başka bir konu var. Oyun, Devlet Tiyatrosunda da, okulda olduğu gibi bir teyp yardımı, eşliği ile oynandı. Bale'nin müzikten ayrılmazlığı tiyatro yöneticilerimizce anlaşılmamış sanıyoruz. Bu temsil her ne kadar okulun öğrenci derneği yararına yapılmış ise de, öğrencilere, bir sanatçı haysiyeti verilmesi bakımından bir orkestra eşliğine mutlak ihtiyaç vardı. Nitekim ilk perde de teyp'in arıza yapması ve susması öğrencileri birden şaşkınlığa ve kırıklığa götürüverdi.

Unutmamak gerekir sanıyoruz, bugünün konservatuar öğrencisi yarının Devlet Tiyatrosu, Devlet Operası sanatçısıdır. Onlara şimdiden bir sanatçı kişiliği içinde bulunduklarını anlatmak okulun ve Devlet Tiyatrosunun ortaklaşa işleridir.

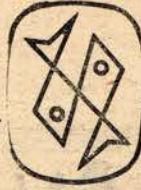
CUMHURBAŞKANLIĞI SENFONİ ORKESTRASI BEYRUTTA BAŞARILI ÜÇ KONSER VERDİ — Öğrendiğimize göre konserler vermek üzere Orta - Doğu memleketlerinde bir geziye çıkan Cumhurbaşkanlığı Senfoni orkestrası 17 Mayıs'da Beyrut'a giderek başarılı konserler vermiştir. Orkestramız ilk konserini 21 Mayıs'ta viyolonist Ayla Erduran'ın eşliğiyle, Amerikan üniversitesi konser salonunda vermiştir. Bu konserde, kordiplomatik ile sanatsever 500 kadar dinleyici hazır bulunmuştur. İkinci konser, Lübnan Millî Eğitim Bakanlığı tarafından tertiplenmiş ve Beyrut'un en büyük sinemalarından birinde, 900 kişilik bir dinleyici kitlesi önünde verilmiştir. Orkestramız 3. konserini 23 Mayıs akşamı 500 bin seyircisi olan Lübnan televizyonunda vermiştir. Bu konserler büyük ilgi toplamış, sanatçılarımız dakikalarca alkışlanmıştır.

SUNA KORAD PRAG MÜZİK FESTİVALİNDE BAŞARI KAZANDI — Uluslararası Prag müzik festivaline katılmak üzere Çekoslovakya'ya giden opera sanatçımız Suna Korad, La Traviata operasında büyük bir başarı elde etmiş ve dinleyiciler tarafından uzun uzun alkışlanmıştır.

LEYLÂ GENCER BÜYÜK BAŞARI SAĞLADI — Ankara Operası sanatçılarından Leylâ Gencer, Glyndebourne'de yapılmakta olan Uluslararası festivalde büyük bir başarı sağlamıştır.

Leylâ Gencer Mozart'ın «Figaro'nun Düğünü» operasında baş rolü oynamaktaydı.

DOST YAYINLARI

ROMAN:

1 — Acemiler, *Hikmet Erhan Bener* (*) 200
2 — Sokaktaki Adam, *Atillâ İlhan* (Ciltli) 600
3 — Babamla Geçen Günler, *Clarence Day* (*) ... 200
4 — Hasangiller, *Tarık Dursun K.* 200
5 — Gordium I, *Hikmet Erhan Bener* 250
6 — Hatırladıklarım, *Eleanor Roosevelt* (*) ... 150
7 — Üç Yüzlü Adam, *H. A. Philbrick* (*) 100
8 — Şehir Çocuğu, *Herman Wouk* (*) 100
9 — Abraham Lincoln, *Emil Ludwig* (*) 400
10 — Kiralık Oda, *Georges Simenon* 200
11 — Sanık, *Alexender Weisberg* 200
12 — Polis Müfettişi Kadavra, *Georges Simenon* 300
13 — Zenciler Birbirlerine Benzemez, *Atillâ İlhan* 300
14 — Ayaşlı İle Kiracıları, *M. Şevket Esendal* ... 400
15 — Otlakçı, *Memduh Şevket Esendal* (Ciltli) 600
16 — Mendil Altında, *M. Şevket Esendal* (Ciltli) 600
17 — Belâlı Yer, *Erskine Caldwell* (Ciltli) 600
18 — Ne Ekersen, *Mehmet Seyda* 400
19 — Dünya Evi, *Orhan Kemal* 500
20 — Kızgın Toprak, *Jorge Amado* 600
21 — Duru Göl, *İlhan Tarus* 500
22 — Korsan Çıkmazı, *Nezihe Meriç* 500
23 — Vapur Düdükleri, *Ayhan Hünalp* 300

HİKÂYE:

1 — Karınca Yuvası, *İlhan Tarus* (*) 125
2 — Dost, *Vüs'at O. Bener* (*) 125
3 — Grev, *Orhan Kemal* (Ciltli) 300
4 — Tepedeki Ev, *Umran Nazif* 100
5 — Şu Babamın İşleri, *Carlos Bulosan* 200
6 — Kardeş Payı, *Orhan Kemal* 150
7 — Topal Koşma, *Nezihe Meriç* 200
8 — Sihamba (Zenci Hikâye ve şiirinden seçme) *Suat Taşer* 100
9 — Yaşamasız, *Vüs'at O. Bener* 200
10 — Bozbulanık, *Nezihe Meriç* (2. Baskı) 200
11 — Perşembe Yağmurları, Hazırlayan: *Salim Şengil* 100
12 — Hallaç, *Leylâ Erbil* 200

ŞİİR:

1 — Memleket Saat Ayarı, *S. Aldanır* (*) 100
2 — Dünya Güzel Olmalı, *Mehmed Kemal* 100
3 — Sisler Bulvarı, *Atillâ İlhan* (2. Baskı) 300
4 — Haraçmezat, *Suat Taşer* 100
5 — Anzelha, *Halim Yağcıoğlu* 100
6 — Yanık Sarı, *Ahmet Köksal* 100
7 — Cümbüşcübaşı, *Ercümend Uçarı* 100
8 — Yağmur Kaçağı, *Atillâ İlhan* 200
9 — Köroğlu, *İlhan Berk* 200
10 — Hacıvatın Karısı, *Salâh Birsel* 200
11 — Dağda Ateş Yakanlar, *Ö.F. Toprak* 200
12 — Sultan Palamut, *Metin Eloğlu* (*) 200
13 — Herboydan (Dünya şiirinden seçmeler) *Can Yücel* 400
14 — İki Dal, *Celâl Vardar* 100
15 — Manilerimizden, *Dr. İlhan Başgöz* 200
16 — Duvar, *Atillâ İlhan* (2. Baskı) 300
17 — Horozdan Korkan Oğlan, *Metin Eloğlu* 200
18 — Mısırkalyoniğne, *İlhan Berk* 250
19 — Rüzgârlı Su, *Selâhattin Batu* 250
20 — Gözünü Sevdiğim, *Oğuz Tansel* 250
21 — Tütünler Islak, *Turgut Uyar* 300

TİYATRO:

1 — Öteye Doğru, *Sutton Vane* 100
2 — Tarih Boyunca Tiyatro, *Turhan Dilligil* (*) 100
3 — Annemi Hatırlıyorum, *John Van Druten* ... 100
4 — Bir Dünya ki, *Suat Taşer* 100
5 — Vatanseverler, *Sidney Kingsley* 150
6 — Korku, *Orhan Asena* 100
7 — Deli Dumrul, *Suat Taşer* (Destan) 250

GEZİ:

1 — Moskova Mektupları, *Lydia Kirk* 100
2 — Abbas Yolcu, *Atillâ İlhan* 400
3 — Ha bu diyar, *Fikret Otyam* 200
4 — Gide Gide, *Fikret Otyam* 250

DENEME — FIKRA:

1 — Söz Arasında, *Ataç* 100
2 — Devekuşuna Mektuplar, *Haldun Taner* 300

BALE:

1 — Gönlü Yüce Türk, *Metin And* 500

MİMARLIK:

1 — İnsana Dönüş — F.Ll. Wright — *Şevki Vanlı* 1000

ÇOCUK KİTAPLARI MASALLAR DİZİSİ:

1 — Altı Kardeşler, *Oğuz Tansel* (*) 100
2 — Cimri ile Cömert, *İlhan Dumanoğlu* 100
3 — Talih Kuşu, *Tezel Amca* 100
4 — Kahkaha Sultan, *Mümtaz Zeki Taşkın* 100
5 — Öksüzoğlan, *İlhan Dumanoğlu* 100
6 — Nalıncı Padişah, *İlhan Dumanoğlu* 100

ÇOCUK KİTAPLARI BİLGİ — HİKÂYE DİZİSİ:

2 — Küçük İspanyol Kızı Maria 125
3 — Arap Abdül Kardeş 125
4 — Çing Ling ile Ting Ling 125
5 — Meksikalı Kardeşler 125

SHD. KOLLEKSİYONLARI

Cilt : 2, 3, 4, 5 Ciltleri altışar lira, 6. Cilt yedibuçuk lira 7-8 birarada 10 lira.

«dost» KOLLEKSİYONLARI

Cilt : 1—2 Ciltleri birarada 18 lira

(*) İşaretliler tükenmiştir.

YENİ ÇIKAN KITAPLARIMIZ

Suat TAŞER'in DELİ DUMRUL
(Ölüm ve Aşk) Adlı Destan — Oyun

Ayhan HÜNALP'ın VAPUR DÜDÜKLERİ
roman

Oğuz TANSEL'in GÖZÜNÜ SEVDİĞİM
şiirler

Turgut UYAR'ın TÜTÜNLER ISLAK
şiirler